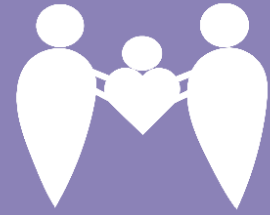

Euroopan unionin
osarahoittama

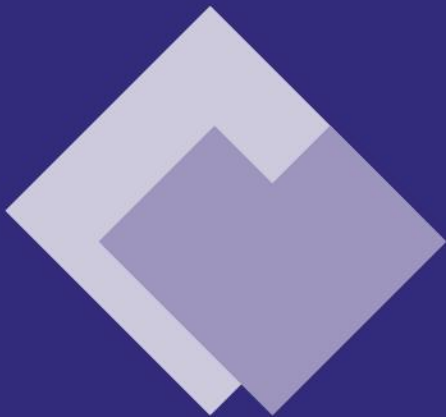
varha Varsinais-Suomen
hyvinvointialue
Egentliga Finlands
vålfärdsområde

VoimaVarha

– Perhekeskeinen toimintamalli
vammaisen lapsen
asumisen tukemisessa

ESR+ Hanke 1.4.2025-31.3.2028.

Nykytilan selvitys 2025

VoimaVarha-hankkeen nykytilan selvityksen
loppuraportti ja hankkeen jatkotoimenpiteet

Sisällys

1.	Johdanto	3
2.	Inledning.....	4
3.	Varsinais-Suomen hyvinvointialueen vammaispalvelut toimintaympäristönä	5
4.	Nykytilan selvitys	6
4.1.	Tausta	6
4.2.	Selvityksen tavoite.....	6
4.3.	Selvityksen toteutus.....	7
4.4.	Osallistujat.....	8
4.5.	Aikataulut	8
5.	Tietopalvelupyynnö ja tilastonselvitys	9
5.1.	Tietopalvelupyynnön tulokset.....	9
5.2.	Tilastonselvitys (osin kesken)	10
6.	Kyselyiden keskeiset tulokset	11
6.1.	Kyselyiden tavoite.....	11
6.2.	Kyselyiden toteutus	11
6.3.	Keskeiset havainnot	12
6.3.1.	Vammaispalvelujen tiimeille suunnattu kysely.....	12
6.3.2.	Vammaisten lasten perheille suunnattu kysely.....	13
6.3.3.	Vammaisneuvostolle suunnattu kysely	14
7.	Työpajakokonaisuudet ja niiden keskeiset tulokset.....	15
7.1.	Työpajakokonaisuuksien tavoitteet	15
7.2.	Työpajakokonaisuuksien toteutus	16
7.3.	Keskeiset havainnot	17
7.3.1.	Palvelukohtaisten työpajat	18
7.3.2.	Monialaisten työpajat	19
7.3.3.	Perheiden työpajat.....	20
8.	Asiakasprosessin seuranta.....	21
8.1.	Seurannan tavoite	21
8.2.	Seurannan toteutus	21
8.3.	Keskeiset havainnot	22
9.	Ennakkovaikutusten arviointi	22
9.1.	Toteutus	23
9.2.	Tarkasteltavien vaihtoehtojen kuvaus.....	24

9.2.1.	Nykytilan kuvaus.....	24
9.2.2.	Ehdotettu vaihtoehto: Perhekoordinaattori jokaisessa tiimissä, perhekeskeisen toimintamallin ylläpitäjänä.....	24
9.3.	Yhteenveto	25
10.	Johtopäätökset ja jatkokehittäminen.....	26
10.1.	Kohderyhmän määrittely.....	26
10.2.	Nykytilanteessa tunnistettuja haasteita	26
10.2.1.	Palvelupolkujen ja palveluprosessien haasteet	27
10.2.2.	Tiedonsaantiin, tiedonkulkuun ja tiedon ymmärrettävyyteen liittyvät haasteet	28
10.2.3.	Varhaisen ja kokonaisvaltaisen tuen riittämätön toteutuminen	28
10.3.	Kehittämisehdotukset	28
10.4.	Jatkokehittäminen.....	30

Liitteet:

- Nykytilan selvityksen osaraportit:
- Kysely Varsinais-Suomen hyvinvointialueen vammaispalvelujen tiimeille
- Kysely vammaisten lasten perheille
- Kysely Varsinasi-Suomen hyvinvointialueen Vammaisneuvostolle
- Palvelukohtaiset työpajat
- Monialaiset työpajat
- Perheiden työpajat
- Ennakkovaikutusten ja lapsivaikutusten arviointi

Työryhmä

VoimaVarha-hanketiimi:

Emily Laakso, VoimaVarha-hankkeen projektipäällikkö

Kaarina Räikkönen, VoimaVarha-hankkeen projektikoordinaattori

Linda Casagrande, VoimaVarha-hankkeen projektikoordinaattori

1. Johdanto

VoimaVarha – perhekeskeinen toimintamalli vammaisen lapsen asumisen tukemisessa-hanke keskittyy kotiin vietävien palveluiden ja palveluohjauksen kehittämiseen sekä uuden, perhekeskeisen toimintamallin kuvaamiseen ja pilotoimiseen. Perhekeskeisen toimintamallin tavoitteena on mahdollistaa lasten asuminen kotona tarjoamalla tarpeisiin vastaavia ja kotiin vietäviä palveluja. Se tukee perheiden arkea sujuvalla palveluohjauksella ja palvelukoordinaatiolla sekä edistää asiakaslähtöistä, dialogista ja monialaista yhteistyötä. Hankkeen taustalla on uusi vammaispalvelulaki, joka on tullut voimaan vuonna 2025, ja jonka tavoitteena on turvata vammaisten lasten ja heidän perheidensä oikeus riittäviin, oikea-aikaisiin ja yksilöllisiin palveluihin. Hanke on Euroopan unionin osarahoittama (ESR+) ja se toteutuu vuosina 2025–2028.

Hankesuunnitelman mukaisesti kohderyhmänä ovat erityisesti ne perheet, joiden vammaisilla lapsilla on runsaita vaativan tuen ja hoidon tarpeita ja joilla on suuri riski joutua asumaan kodin ulkopuolella. Näiden perheiden tukeminen edellyttää toimivia, joustavia ja kotiin vietäviä palveluratkaisuja sekä sujuvaa palveluohjausta. VoimaVarha-hankkeen tavoitteena on kehittää näitä palveluja perhekeskeisesti siten, että ne vahvistavat perheiden hyvinvointia ja voimavaroja sekä mahdollistavat lasten kotona asumisen.

Hankesuunnitelman mukaisesti hankkeen toimenpiteenä oli selvittää Varsinais-Suomen hyvinvointialueen vaativaa tukea tarvitsevien lasten tilanne, kuinka paljon asiakkaita asuu kotona tai laitoksissa ja millaista tukea perheet kokevat tarvitsevansa kotona asumisen tukemiseksi tilanteissa, joissa se on mahdollista. Nykytilan selvitys luo perustan hankkeen kehittämistyölle.

Nykytilan selvityksen tarkoituksena oli muodostaa kokonaiskuva Varsinais-Suomen hyvinvointialueen nykyisistä lasten asumisen tuen palveluista, toimintakäytännöistä ja rakenteista sekä tunnistaa keskeiset vahvuudet, haasteet ja ne konkreettiset kehittämistarpeet, joihin hankkeen toimenpiteillä pystytään vaikuttamaan. Selvityksen tavoitteena oli myös tarkentaa hankkeen kohderyhmää.

Nykytilan selvitys toteutettiin monimenetelmällisesti ja siitä saatiin kattava ja monipuolinen kokonaiskuva vammaispalvelujen toiminnasta, asiakaspoluista sekä eri toimijoiden kokemuksista. Nykytilan selvityksen tuloksia hyödynnetään VoimaVarha-hankkeen seuraavissa vaiheissa palveluiden kehittämisessä, perhekeskeisen toimintamallin luomisessa ja pilotoinnissa sekä toimintamallien juurruttamisessa osaksi hyvinvointialueen pysyvää palvelurakennetta.

Nykytilan selvityksen loppuraportti kokoaa yhteen osaraporttien keskeiset tulokset ja kehittämistarpeet. Osaraportit ovat nykytilan selvityksen loppuraportin liitteinä erillisinä tiedostoinaan. Raporttien laatimisessa on hyödynnetty tekoälyä kielenhuollon, tiivistämisen ja tekstin selkeyttämisen tukena.

2. Inledning

VoimaVarha-projektet syftar till att utveckla en familjecentrerad verksamhetsmodell för att stödja boendet för barn med funktionsnedsättning. I projektet ligger tyngdpunkten på att vidareutveckla hembaserade tjänster och servicehandledning samt på att utforma och pilotera en ny verksamhetsmodell med familjen i centrum. Målet är att möjliggöra för barn att bo kvar i hemmet genom att erbjuda behovsanpassade stödsatser som ges i hemmet. Samtidigt eftersträvas en smidig servicehandledning och servicekoordinering som underlättar familjernas vardag och främjar ett kundorienterat, dialogbaserat och multiprofessionellt samarbete. Projektet tar sin utgångspunkt i den nya lagen om funktionshinderservice, som trädde i kraft 2025 och har som mål att säkerställa att barn med funktionsnedsättning och deras familjer får tillräckliga, rättidiga och individuellt anpassade tjänster. Projektet är delvis finansierat av Europeiska socialfonden (ESF+) och genomförs under perioden 2025–2028.

Enligt projektplanen är målgruppen i synnerhet de familjer där barn med funktionshinder har omfattande behov av krävande stöd och omsorg, och där det finns en förhöjd risk att barnet behöver bo utanför hemmet. För att kunna stödja dessa familjer krävs fungerande, flexibla och hembaserade servicelösningar samt en välfungerande servicehandledning. Inom VoimaVarha-projektet är målsättningen att utveckla dessa tjänster ur ett familjecentrerat perspektiv, så att de stärker familjernas välbefinnande och resurser samt möjliggör för barnen att bo kvar hemma.

Som en del av projektet genomfördes en utredning av nuläget i Egentliga Finlands välfärdsområde. Syftet var att skapa en tydligare bild av situationen för barn med behov av krävande stöd, hur många som bor hemma respektive i institutionsvård, samt vilket stöd som familjerna upplever sig behöva för att möjliggöra boende i hemmet när det är möjligt. Utredningen utgör en central grund för det fortsatta utvecklingsarbetet.

Utredningens mål var att skapa en helhetsbild av de nuvarande tjänsterna, verksamhetspraxisen och strukturerna som stöder barns boende inom välfärdsområdet samt att identifiera de centrala styrkorna, utmaningarna och de konkreta utvecklingsbehov som projektets åtgärder kan påverka. Målet med utredningen var också att precisera projektets målgrupp.

Utredningen av nuläge genomfördes med blandade metoder och gav en omfattande och mångsidig helhetsbild av funktionshinderservicens verksamhet, klientprocesser samt olika aktörers erfarenheter. Resultaten från utredningen av nuläget kommer att användas i de kommande faserna av VoimaVarha-projektet, både i utvecklingen av tjänster och i arbetet med att ta fram, pilotera och etablera den familjecentrerade verksamhetsmodellen som en del av välfärdsområdets permanenta servicestruktur.

Slutrapporten för utredningen av nuläget sammanfattar de centrala resultaten och utvecklingsbehoven från delrapporterna. Delrapporterna ingår som bilagor till slutrapporten för utredningen i form av separata filer. Vid utarbetandet av rapporterna har artificiell intelligens utnyttjats som stöd för språkvård, sammanfattning och för att göra texten klarare.

3. Varsinais-Suomen hyvinvointialueen vammaispalvelut toimintaympäristönä

Varsinais-Suomen hyvinvointialue (Varha) on yksi Suomen suurimmista hyvinvointialueista, joka vastaa lähes 500 000 asukkaan sosiaali- ja terveyspalveluista sekä pelastustoimesta. Alueella työskentelee noin 23 000 ammattilaista, ja toiminta on muodostettu 27 kunnan aiemmista palvelukokonaisuuksista. [Kohti Varsinais-Suomen hyvinvointialuetta](#)

Varsinais-Suomen hyvinvointialueen vammaispalvelut vastaavat vammaispalvelulain mukaisten palveluiden järjestämisestä ja myöntämisestä henkilöille, joilla on pitkäaikainen tai pysyvä sairaus, vamma tai toimintarajoite ja jotka tarvitsevat sen vuoksi tukea ja apua arjessaan. Näitä palveluja ja tukitoimia tarjotaan silloin, kun henkilö ei saa riittäviä tai hänelle sopivia palveluja tai etuuksia muun lainsäädännön, kuten sosiaalihoitolain tai terveydenhuoltolain perusteella. [Vammaisten sosiaalipalvelut | Varha](#). Toimintaympäristöön vaikuttavat Varhan kaksikielisyys, joka edellyttää palvelujen tarjoamista sekä suomeksi että ruotsiksi.

Varsinais-Suomen vammaispalvelut on jaettu kuuden alueen kokonaisuuksiksi:

Tiimi	Alue
Tiimi 1	Vakka-Suomi, Raisio, Rusko, Naantali
Tiimi 2	Salo, Somero, Naskarla
Tiimi 3	Kaarina, Lieto, Koski TL, Aura, Pöytyä, Loimaa, Oripää, Marttila, Paimio, Sauvo
Tiimi 4	Parainen, Kemiönsaari, ruotsinkielinen VARHA
Tiimi 5 & 6	Turku

4. Nykytilan selvitys

4.1. Tausta

Nykytilan selvitys on osa VoimaVarha-hankkeen hankesuunnitelman mukaisia toimenpiteitä. VoimaVarha-hankkeessa kehitetään lasten asumisen tuen kotiin vietäviä palveluita Varsinais-Suomessa. Tavoitteena on, että vaativaa hoitoa ja tukea tarvitseville lapsille sekä heidän perheilleen on saatavilla riittävät ja oikea-aikaiset palvelut ja näin tukea vammaisten lasten kotona asumista sekä perheiden voimavaroja. Hanke on EU:n sosiaalirahaston (ESR+) osarahoittama ja toteutuu vuosina 2025–2028.

Hankkeen taustalla oli havainto siitä, että nykyiset perheille tarjottavat palvelut ja asumisratkaisut eivät aina riitä vastaamaan vaativaa tukea ja hoitoa tarvitsevien lasten perheiden tarpeita. Haasteita oli jo tunnistettu muun muassa perheiden saamissa palveluissa, palveluohjauksessa ja palvelukokonaisuuden koordinoinnissa sekä monialaisessa yhteistyössä organisaation eri toimijoiden kesken.

Kehitettävien palveluiden lähtökohtana on uusi, vuonna 2025 voimaan tullut vammaispalvelulaki (675/2023), joka korostaa lapsen oikeuksien toteutumista sekä palveluiden kokonaisvaltaisuutta siten, että ne muodostavat tarkoituksenmukaisen kokonaisuuden koko perheen näkökulmasta.

Kohderymänä ovat Varsinais-Suomen hyvinvointialueella asuvat perheet, joissa vammaisella lapsella on runsaasti vaativan tuen ja hoidon tarpeita sekä kohonnut riski kodin ulkopuolisiin asumisratkaisuihin.

Hankkeen perustiedot	
Rahoittaja:	ESR+, Varha
Aikaväli:	1.4.2025 - 31.3.2028
Hankehaku ja valtakunnalliset tavoitteet:	Valtakunnallinen hankehaku Vammaisten henkilöiden oikeudet (ESR+) kesällä 2024. EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelma: Uudistuva ja osaava Suomi 2021–2027. Toimintalinja: 4 Työllistävä, osaava ja osallistava Suomi, Erityistavoite: 4.3. Valtakunnallisessa teemaohjelmassa ”Yhdenvertaisuuden ja sukupuolten tasa-arvon edistäminen, huono-osaisuuden torjunta” alatavoitteena vammaisten henkilöiden oikeuksien vahvistaminen YK:n vammaissopimuksen mukaisesti.
Kohderyhmätyyppi:	Palveluiden kehittäminen (Hanke on tyyppiä, jossa varsinaisena kohderymänä ei ole henkilöitä)
Budjetti:	75% / 763 797 €
Omarahoitus:	25% / 190 953 €
Kustannusmalli:	Flat rate 40% kehittäminen
Resurssi:	Kolme työntekijää (3 x 100%)
Toteuttava taho organisaatiossa:	Vammaispalvelut
Yhteistyökumppanit:	Eloisa, Luvn, Pirha, Lapha, THL, Hyvil, Kehitysvammaisten tukiliitto ry, Invalidiliitto, Tukena, Vapi ry ja FDUV. Ohjausryhmässä lisäksi STM ja Hämeen Ely-keskus.

4.2. Selvityksen tavoite

Nykytilan selvityksen tavoitteena oli muodostaa realistinen ja luotettava kokonaiskuva hankkeen lähtötilanteesta. Hankesuunnitelman mukaisesti hankkeen toimenpiteenä oli selvittää Varsinais-Suomen hyvinvointialueen vaativaa tukea tarvitsevien lasten tilanne, kuinka paljon asiakkaita asuu kotona tai laitoksissa ja millaista tukea perheet kokevat tarvitsevansa kotona asumisen mahdollistamiseksi silloin, kun se on lapsen edun mukaista.

Selvityksen tarkoituksena oli muodostaa kokonaiskuva Varsinais-Suomen hyvinvointialueen nykyisistä lasten asumisen tuen palveluista, toimintakäytännöistä ja rakenteista sekä tunnistaa keskeiset vahvuudet, haasteet ja ne konkreettiset kehittämistarpeet, joihin hankkeen toimenpiteillä pystytään vaikuttamaan. Selvitystyö tuki myös hankkeen kohderyhmän tarkentamista.

Nykytilan selvitys oli hankkeen kannalta keskeinen, sillä se luo perustan jatkokehittämiselle. Ilman huolellista lähtötilanteen analyysia hankkeen toimenpiteet voisivat rakentua virheellisille oletuksille, mikä heikentäisi toiminnan vaikuttavuutta ja lisäisi riskejä. Selvitys toimii myös hankkeen "kompassina", ohjaten suunnittelua oikeaan suuntaan ja auttaen kohdentamaan resurssit tarkoituksenmukaisesti.

Hankkeen aikana kehitetään uusi perhekeskeinen toimintamalli sekä perhekoordinaattorin tehtävä. Nykytilan selvitys tarjoaa näille kehittämistoimenpiteille vankan perustan sekä tukee realistista ja tavoitteellista suunnittelua. Lisäksi selvitys mahdollistaa hankkeen vaikutusten arvioinnin, sillä ilman selkeää lähtötilanteen kuvausta ei voida myöhemmin luotettavasti osoittaa, millaisia muutoksia hanke on saanut aikaan.

Kokonaisuutena selvityksen tavoitteena oli jäsentää nykytila ja määrittää kehittämisen suunta siten, että hankkeen tavoitteet voidaan saavuttaa vaikuttavasti ja kestävästi.

4.3. Selvityksen toteutus

Nykytilan selvitys toteutettiin monimenetelmällisesti, jotta muodostui kattava ja monipuolinen kokonaiskuva vammaispalvelujen toiminnasta, asiakaspoluista sekä eri toimijoiden kokemuksista. Aineistoa kerättiin Varhan henkilöstöltä, asiakkaiden (lasten) huoltajilta ja Varhan vammaisneuvostolta sekä tietopalvelupyynnönä Varsinais-Suomen hyvinvointialueen tietojohtamiselta.

Selvityksen aineisto muodostui henkilöstölle suunnatusta kyselystä sekä palvelukohtaisista ja monialaisista työpajoista. Työpajoissa työntekijät tarkastelivat vaativaa hoitoa ja tukea tarvitsevien lasten ja heidän perheidensä palvelujen järjestämiseen liittyviä haasteita, kehittämistarpeita ja perhekeskeisyyden toteutumista. Näiden menetelmien avulla syvennettiin ymmärrystä palvelujärjestelmän nykytilasta ja tunnistettiin keskeisiä kehittämiskohteita.

Asiakasnäkökulmaa vahvistettiin perheille suunnatulla kyselyllä sekä erillisillä työpajoilla, joissa kartoitettiin perheiden kokemuksia palvelupolkujen sujuvuudesta, kohtaamisen laadusta ja koko perheen huomioimisesta palveluissa. Vammaisneuvostolle toteutettu Webropol-kysely toi lisäksi esiin kokemus- ja vaikuttamistoimijoiden näkemyksiä erityisesti palvelujen lainmukaisesta saatavuudesta ja keskeisistä kehittämistarpeista Varsinais-Suomen hyvinvointialueella.

Helmikuussa 2026 nykytilan selvitystä täydennettiin käynnistämällä asiakasprosessin seuranta, joka jatkuu 31.10.2026 saakka. Seurannan tulokset liitetään osaksi nykytilan selvitystä asiakasprosessin seurannan loputtua ja tuloksien analysoinnin jälkeen.

Selvityksen osana toteutettiin myös ennakkovaikutusten arviointi sekä lapsivaikutusten arviointi, joiden avulla arvioitiin palvelujen vaikutuksia lasten ja perheiden hyvinvointiin.

Yhdessä nämä menetelmät ja niiden kautta saatu aineisto muodostivat toisiaan täydentävän ja laaja-alaisen tietopohjan, joka mahdollisti palvelujen nykytilan luotettavan ja syvällisen arvioinnin.

4.4. Osallistujat

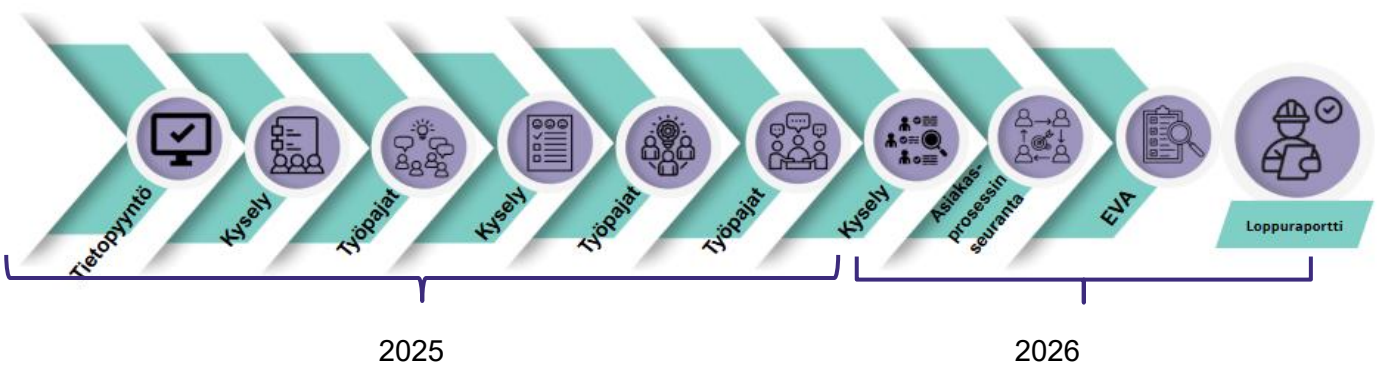
Nykytilan selvitykseen osallistui kattavasti eri toimijaryhmiä Varsinais-Suomen hyvinvointialueelta. Osallistujajoukko koostui vammaispalveluiden henkilöstöstä, vammaisten lasten perheistä sekä vammaisneuvoston edustajista, sekä Varsinais-Suomen hyvinvointialueen eri ammattiryhmiä edustavilta asiantuntijoilta. Laaja osallistujapohja tuki selvityksen tavoitteita tuottamalla monipuolista ja kokemuksellista tietoa palveluiden toimivuudesta sekä perheiden tarpeista.

4.5. Aikataulut

Hankkeen nykytilan selvitys ja siihen liittyvät toimenpiteet toteutettiin vaiheittain vuosien 2025–2026 aikana. Prosessi käynnistyi tietopyynnöllä (05–09/2025), jonka jälkeen aineistoa täydennettiin kyselyillä eri kohderyhmille, kuten vammaispalveluiden tiimeille (kesäkuu-syyskuu 2025), kohderyhmän perheille (30.9.2025-2.11.2025) sekä vammaisneuvostolle suunnatulla kyselyllä (17.12.2025-6.1.2026). Lisäksi tietoa kerättiin palvelukohtaisissa työpajoissa (8 työpajaa aikavälillä kesäkuu-syyskuu 2025), perheille suunnatuissa työpajoissa (26.11.2025, 8.12.2025 ja 14.1.2026) sekä monialaisissa työpajoissa (24.11.2025, 30.10.2025, 8.1.2026 ja 23.1.2026).

Tarkastelua haluttiin täydentää asiakasprosessin seurannalla, joka käynnistyi helmikuussa 2026, ja joka päättyi 31.10.2026.

Näiden eri vaiheiden avulla muodostettiin monipuolinen ja ajallisesti etenevä kokonaiskuva nykytilasta sekä kehittämistarpeista, jota hyödynnettiin ennakkovaikutusten arvioinnissa keväällä 2026. Kuvio havainnollistaa prosessin etenemistä ja eri tiedonkeruun vaiheita aikajanalla.

5. Tietopalvelupyyntö ja tilastaselvitys

Hankesuunnitelmaan kirjattuja tilastollisia mittareita on:

- Kodin ulkopuolella asuvien alle 18-v. vammaisten lasten suhteellinen osuus hyvinvointialueen vastaavan ikäisestä väestöstä vähenee.
- Alle 18-vuotiaiden vammaisten lasten laitosasumisen vuorokaudet vähenevät

VoimaVarha-hanke on selvittänyt kohderyhmään liittyviä tilastotietoja hankkeen toimintakauden aikana useaan kertaan. Tilastotiedon keruuta on haastanut se, ettei tarvittavaa tietoa ole kaikilta osin saatavilla. Esimerkiksi tarkkaa tietoa alle 18-vuotiaiden vammaispalveluasiakkaiden lukumäärästä tai tietyn palvelun saajia ei ollut yhdenmukaisesti saatavilla, sillä hyvinvointialueella oli käytössä useita erilaisia tietojärjestelmiä ja jokaiseen tietojärjestelmään asioita oli kirjattu hieman eri tavoin. Organisaation omista tietokannoista ei myöskään löydy kaikkia tarvittavia tilastotietoja, esimerkiksi tietoa alle 18-vuotiaiden lasten vaativien vammaispalvelujen laitospalvelun hoitopäivistä, vaan nämä tulisi laskea manuaalisesti, jos tarkka tieto haluttaisiin selvittää.

Tilastotiedon keruuta tulee tulevina vuosina helpottamaan nyt käytössä oleva yhteinen tietojärjestelmä, mutta uuden lain mukaisten palvelujen saajista saadaan tarkin tieto vasta vuonna 2028, kun kaikki vanhan lain mukaiset palvelupäätökset on päivitetty uuden lain mukaisiksi.

5.1. Tietopalvelupyynnön tulokset

VoimaVarha-hanke toimitti tietopalvelupyynnön Varsinais-Suomen hyvinvointialueen tietojohdamisen palvelulle toukokuussa 2025. Pyynnön tavoitteena oli saada tietojärjestelmistä poimittavaa aineistoa hyvinvointialueen toiminnan ajalta 1.1.2023 alkaen. Tietopyynnön avulla haluttiin selvittää alle 18-vuotiaiden vammaispalveluasiakkaiden kokonaismäärää sekä vaativaa tukea tarvitsevien asiakkaiden lukumäärää, ikäjakaumaa ja alueellista sijoittumista hyvinvointialueella. Lisäksi pyydettiin tietoa lapsen asumisen tuen ja palveluasumisen toteutumisesta sekä uuden vammaispalvelulain että aiemman lainsäädännön (vammaispalvelulaki 8 § ja kehitysvammalaki 2 §) mukaisesti. Tarkastelu pyrki kattamaan sekä kodin ulkopuolella järjestettävät palvelut (ympäri vuorokautinen palveluasuminen asumisyksikössä, perhehoito sekä oma tuotanto ja ostopalvelut) että kotiin annettavat asumisen tuen ja palveluasumisen muodot. Lisäksi tarkasteltiin sosiaalihuoltolain mukaisten lapsiperhepalvelujen (kotipalvelu, perhetyö ja ennaltaehkäisevä perhetyö) kohdentumista sekä erityistä tukea tarvitsevien asiakkaiden osuutta näissä palveluissa.

Keväällä 2025 hyvinvointialueella siirryttiin useista erillisistä tietojärjestelmistä yhteen yhteiseen järjestelmään. Siirtymävaiheen vuoksi tietoja ei ollut vielä yhdistetty, minkä seurauksena aineisto oli saatavilla hajanaisesti. Tämän takia luotettavaa ja koottavissa olevaa kokonaisaineistoa ei ollut saatavilla tietopalvelupyynnön käsittelyaikana kesä–syyskuussa 2025.

5.2. Tilastaselvitys

Tilastoja selvitettiin valtakunnallisesta Sotkanetistä, Kelan Kelasto tilastotietokannasta, organisaation omasta PowerBI tietokannasta sekä suoraan vammaispalvelujen työntekijöiltä. Sotkanet tilastotietokantaan ei ole vielä raportin kirjoittamisen aikaan päivitetty kaikkia vuoden 2025 tilastotietoja.

Indikaattori, Varsinais-Suomen hyvinvointialue	2023	2024	2025
Kehitysvammaisten laitospalvelun 0–17 v pitkäaikaisasiakkaat, Sotkanet ind. 2800	11	9	6
Kehitysvammaisten ympärivuorokautisen palveluasumisen 0–17 v pitkäaikaisasiakkaat (–2024), Sotkanet ind. 2829	6	11	13, tieto organisaatiosta
Vammaispalveluiden palveluasumisen / asumisen tuen piirissä tilastovuoden aikana, 0–17 v, Sotkanet ind. 3431	22	65	ei vielä saatavilla
Kehitysvammaisten laitospalvelu, 0–17-vuotiaiden hoitopäivät (–2024), Sotkanet ind. 2810	5 605	5 326	-
Alle 18-vuotiaiden lasten omaishoitajien määrä Varsinais-Suomen hyvinvointialueella (Oima)	1225	1381	1368
Omaishoidon tuki, 0–17-vuotiaat hoidettavat vuoden aikana Sotkanet ind. 2100	975	1 027	1007
Omaishoidon tuki, 0–17-vuotiaat hoidettavat, aktiiviset 31.12.2025 (Oima)	-	-	868
Omaishoidon palkkioluokka 1, 0–17-vuotiaat hoidettavat, aktiiviset 31.12.2025 (Oima)	-	-	625
Omaishoidon palkkioluokka 2, 0–17-vuotiaat hoidettavat, aktiiviset 31.12.2025 (Oima)	-	-	162
Omaishoidon palkkioluokka 3, 0–17-vuotiaat hoidettavat, aktiiviset 31.12.2025 (Oima)	-	-	81
Alle 16-vuotiaan vammaistuen saajia hyvinvointialueella, perustuki. Luvusta puuttuvat 16–17-vuotiaat. (Kelasto)	3 337	3 506	3 619
Alle 16-vuotiaan vammaistuen saajia hyvinvointialueella, korotettu tuki. Luvusta puuttuvat 16–17-vuotiaat. (Kelasto)	1 360	1 472	1 430
Alle 16-vuotiaan vammaistuen saajia hyvinvointialueella, ylin tuki. Luvusta puuttuvat 16–17-vuotiaat. (Kelasto)	129	126	120
Kodin ulkopuolella asuvia yhteensä (laitosp., asumisyksikkö) N1	17	20	19
Alle 18-vuotiaita asukkaita hyvinvointialueella (Sotkanet ind. 1065) N2	84 484	84 083	83 733
Kodin ulkopuolella asuvien vammaisten lasten suhteellinen osuus hyvinvointialueen vastaavan ikäisestä asukkaista (N1:N2x100)	0,020	0,024	0,023

6. Kyselyiden keskeiset tulokset

6.1. Kyselyiden tavoite

VoimaVarha-hankkeen nykytilan selvityksessä toteutettiin kolme erillistä kyselyä. Kyselyjen yhteisenä tavoitteena oli kerätä tietoa vaativaa tukea tarvitsevien vammaisten lasten ja heidän perheidensä tilanteesta, palveluprosessin haasteista sekä palvelujen kehittämistarpeista.

Vammaispalvelujen tiimeille suunnatun kyselyn tarkoituksena oli kartoittaa työntekijöiden näkemyksiä vaativaa hoitoa ja tukea tarvitsevien vammaisten lasten ja heidän perheidensä palveluista. Kyselyllä haluttiin selvittää, keitä kohderyhmään kuuluu ja millaisia tuen tarpeita heillä on, millä tavoin palveluiden järjestäminen on ollut haastavaa sekä mitkä ovat olleet keskeisimmät syyt pitkäaikaiseen kodin ulkopuoliseen asumiseen.

Vammaisten lasten perheille suunnatun kyselyn tavoitteena oli kartoittaa vammaisten lasten perheiden kokemuksia sosiaalihuollon (esim. vammaispalvelut, lasten, nuorten ja perheiden palvelut ja omaishoito) palveluista ja sekä kerätä vastaajien toiveita näiden kehittämiseksi.

Vammaisneuvostolle suunnatun kyselyn tavoitteena oli selvittää Vammaisneuvoston jäsenten näkemyksiä alle 18-vuotiaiden vammaisten lasten ja heidän perheidensä palveluvalikoiman tuntemuksesta, palveluiden lainsäädännön mukaisen saatavuuden toteutumisesta Varhalla, perhekeskeisyyden huomioimisesta palvelujen suunnittelussa ja myöntämisessä sekä palvelujen kehitystarpeista Varsinais-Suomen hyvinvointialueella vuosina 2026–2028.

6.2. Kyselyiden toteutus

VoimaVarha-hanke toteutti kolme erillistä kyselyä, jotka kohdennettiin Varhan Vammaispalvelun kuudelle eri tiimille ja omaishoidon tiimille, kohderyhmään kuuluville perheille sekä Varhan Vammaisneuvostolle. Kaikkiin kyselyihin oli mahdollista vastata sekä suomeksi että ruotsiksi.

Kohderyhmä	Vastaajat (n)	Toteutusajankohta	Toteutustapa
Vammaispalveluiden tiimit + Omaishoidon tiimi	5	06–09/2025	Sähköpostikysely
Vammaisten lasten perheiden huoltajat	49	10/2025	Webropol
Vammaisneuvosto	10	12/2025–01/2026	Webropol

Varsinais-Suomen hyvinvointialueen (Varha) vammaispalvelujen kuudelle sosiaalityön ja -ohjauksen tiimille sekä omaishoidon tiimille kohdennettiin kysely kesäkuun ja syyskuun 2025 välisenä aikana. Kysely lähetettiin sähköpostitse yhteensä seitsemälle tiimille ja vastaus saatiin kolmelta tiimiltä. Tiimejä pyydettiin vastaamaan viiteen avoimeen kysymykseen, joiden avulla kartoitettiin työntekijöiden näkemyksiä vaativaa tukea tarvitsevista vammaisista lapsista ja heidän perheistään. Erytystä huomiota kiinnitettiin tilanteisiin, joissa kotiin vietävien palvelujen järjestäminen on haastavaa tai joissa on olemassa riski lapsen sijoittumisesta kodin ulkopuolelle.

Vammaisten lasten perheiden huoltajille avattiin Webropol kysely 30.9-2.11.2025. Kyselyä markkinoitiin hankkeen perheille suunnatussa seminaarissa, kolmannen sektorin kautta (alueen vammaisten lasten perheitä kohtaavat yhdistykset) sekä erityiskoulujen Wilma-portaalin kautta. Kyselyssä kysyttiin kokemuksia seuraavista teemoista: Osallisuus ja vaikutusmahdollisuudet, arkea ja jaksamista tukevat palvelut, vanhempien jaksaminen, palvelujen vastaavuus tarpeeseen, palveluprosessin haasteet sekä yhteistyö hyvinvointialueen sisällä ja hyvinvointialueen ja muiden toimijoiden kesken. Kyselyn alussa selvitettiin vastaajien taustatietoja, kuten lasten lukumäärää ja ikää sekä kartoitettiin, mitä palveluita perheet saavat.

Vammaisneuvostolle suunnattu Webropol kysely oli auki 17.12.2025–6.1.2026 ja lähetettiin Vammaisneuvoston 30 varsinaiselle jäsenelle ja 30 varajäsenelle Vammaisneuvoston esittelijän ja sihteerin välityksellä. Kyselyn lisäksi jäsenille toimitettiin esite VoimaVarha-hankkeesta sekä YouTube-linkki hankkeen aloitusseminaariin. Kyselyyn saatiin yhteensä 10 vastausta (vastausprosentti 16,7 %).

6.3. Keskeiset havainnot

Kolmesta kyselystä koostuva aineisto antaa käsityksen vammaisten lasten ja heidän perheidensä palvelutilanteesta Varsinais-Suomen hyvinvointialueella. Aineiston perusteella palvelujärjestelmä vastaa osin perheiden tarpeisiin, mutta kehittämistyössä on perusteltua kiinnittää huomiota palveluprosessien ennakoitavuuteen, joustavuuteen ja yhteensovittamiseen sekä perheiden osallisuuden vahvistamiseen. Kaikissa kyselyissä nousee esiin, että palveluja on saatavilla, mutta niiden saavutettavuus, oikea-aikaisuus ja yhteensovittaminen toteutuvat vaihtelevasti.

Kyselyiden välillä on havaittavissa eroja näkökulmissa ja painotuksissa. Vammaispalveluiden tiimeille suunnatussa kyselyssä kuvataan palvelujen järjestämiseen liittyviä rakenteellisia kysymyksiä, kuten resurssien riittävyttä, moniammatillisen yhteistyön toimivuutta ja vaativien palvelukokonaisuuksien koordinoitua. Vammaisneuvoston kyselyssä tarkastelu painottuu erityisesti palvelujen lainsäädännön mukaisuuteen, yhdenvertaisuuteen ja perhekeskeisyyden toteutumiseen. Perheille suunnatussa kyselyssä korostuvat vahvemmin kokemukselliset näkökulmat, kuten arjen sujuvuus, perheiden mahdollisuudet vaikuttaa palveluihin sekä palvelujen käytettävyys ja ennakoitavuus.

Kokonaisuutena kyselyistä saatu aineisto osoittaa, että perheiden arkea tukevia palveluja on olemassa, mutta niiden saavutettavuus, joustavuus ja perheiden osallisuus palveluprosesseissa eivät toteudu yhdenvertaisesti. Aineistoissa tunnistetaan haasteita palveluprosessin selkeydessä ja tiedonkulussa. Palveluihin hakeutumiseen, palveluista saadun tiedon ymmärrettävyyteen sekä palvelujen yhteensovittamiseen liittyy epäselvyyksiä, jotka voivat lisätä perheiden kokemaa kuormitusta. Järjestelmän monimutkaisuus, epävarmuus ja kuormittavuus heikentävät perheiden hyvinvointia, ja kehittämistyössä korostuvat tarve selkeämpään palveluohjaukseen, vahvempaan moniammatilliseen yhteistyöhön sekä perheiden todellisiin tarpeisiin vastaaviin, joustaviin palveluratkaisuihin.

6.3.1. Vammaispalvelujen tiimeille suunnattu kysely

Aineisto perustuu yhteensä viiteen vastaukseen, jotka saatiin kahdesta vammaispalvelujen sosiaalityön ja -ohjauksen tiimistä sekä omaishoidon tiimistä. Aineiston rajallisuuden takia kyselystä tehdyt havainnot eivät ole yleistettävissä, mutta ne antavat tarpeellista taustatietoa hankkeelle.

Vastausten perusteella hankkeen kohderyhmään on kuvattu kuuluvan lapsia, joilla on laaja alaisia ja vaativia tuen tarpeita, jotka edellyttävät merkittävää, usein ympärivuorokautista tukea. Ryhmä on heterogeeninen ja siihen kuuluu mm. vaikeasti sairaita vastasyntyneitä, monivammaisia, kehitysvammaisia sekä autismikirjon lapsia, joilla on haastavaa tai väkivaltaista käyttäytymistä, mutta myös ilman selkeää diagnoosia jääviä väliinpuotoajia. Tuen tarpeet ovat vastaajien kuvausten mukaan kohdistuneet muun muassa ympärivuorokautiseen valvontaan, hoivaan ja ohjaukseen, kommunikointiin sekä käyttäytymisen säätelyyn. Monet tarvitsevat jatkuvaa valvontaa ja runsaasti kotiin tuotavia palveluja, joita ei aina ole riittävästi saatavilla. Lisäksi perhetilanteisiin liittyvät tekijät (kuten erotilanteet tai huoltajuuskiistat) ovat joidenkin vastausten mukaan haastaneet vammaisen lapsen palvelujen järjestämisen kokonaisuutta.

Palveluiden järjestämiseen liittyen vastaajat kuvasivat haasteita erityisesti palvelukokonaisuuksien yhteensovittamisessa, moniammatillisessa yhteistyössä sekä palvelujen saatavuudessa ja joustavuudessa. Lisäksi esiin nousivat resurssien, toimintakäytäntöjen ja vaativan hoidon osaamisen merkitys yksilöllisten ratkaisujen toteuttamisessa.

Kodin ulkopuoliseen asumiseen johtaneita tekijöitä kuvattiin vastaajien toimesta useina toisiinsa kytkeytyvinä syinä, kuten perheiden pitkittynyt kuormitus, lapsen vaativa hoidon tai valvonnan tarve, perhetilanteen muutokset sekä asumiseen ja apuvälineisiin liittyvät haasteet. Tuloksissa korostui näkemys tuen ajoituksen ja riittävyyden merkityksestä perheiden jaksamisen näkökulmasta.

Kotona asumisen tukemisen nähtiin vastausten perusteella edellyttävän riittävää ja joustavaa palvelukokonaisuutta, joka huomioi lapsen lisäksi perheen kokonaistilanteen. Vastauksissa mainittiin useita tukimuotoja, kuten hoitoringit, omaishoidon tuki ja vapaat, lyhytaikainen huolenpito, apuvälineet sekä ennaltaehkäisevät ja varhaisen vaiheen tukipalvelut. Myönnetty palvelukokonaisuudet ovat vastaajien mukaan muodostuneet tapauskohtaisesti useista eri tukimuodoista.

6.3.2. Vammaisten lasten perheille suunnattu kysely

Perheille suunnatun kyselyn aihe koettiin tärkeäksi ja oli hyvin tunteita herättävä. Tämä näkyi paitsi kyselyyn vastanneiden määrässä, että vastauksissa itsessään ja kyselyn vastauksissa nostettiinkin paljon esiin myös muihin teemoihin liittyviä palautteita, kuten perheen kuormittumiseen, koko perheen huomioimiseen, palvelujen hakemiseen, myöntämiseen ja linjauksiin sekä perheen ja työntekijän väliseen yhteistyöhön ja työntekijöiden vaihtuvuuteen liittyen. Usein näissä vastauksissa kuvattiin koettuja epäkohtia ja omaa kuormitustilannetta.

Vastaajajoukko oli ennakoitua heterogeenisempi ja jaettiin analyysissä neljään ryhmään palvelujen käytön mukaan: 1) omaishoidon tuen saajat, joiden lapsella vammaispalvelujen asiakkuus (47 %), 2) omaishoidon tuen saajat, lapsella ei vammaispalvelujen asiakkuutta (29 %), 3) vastaajat, joilla ei ollut omaishoidon eikä vammaispalvelujen palveluja (mahdollisesti muita palveluita kyllä, 14 %) ja 4) vastaajat, joiden lapsella oli vammaispalvelujen asiakkuus, mutta ei omaishoidon tukea (10 %). Avoimiin kysymyksiin vastanneet painottuivat niihin, joilla oli keskimääräistä kielteisempiä kokemuksia. Lisäksi vastaajajoukko oli avoimissa kysymyksissä selkeästi pienempi kuin pakollisissa kysymyksissä, joten avoimet vastaukset eivät kuvaa koko vastaajajoukon kokemuksia.

Perheiden kokemukset sosiaalipalveluista Varsinais-Suomen hyvinvointialueella olivat kokonaisuutena ristiriitaisia. Toimivien käytäntöjen rinnalla tunnistettiin merkittäviä puutteita erityisesti perheiden osallisuudessa, palvelujen joustavuudessa ja palveluprosessien sujuvuudessa. Osallisuuden kokemus oli keskimäärin kohtalainen, mutta noin neljännes vastaajista koki, ettei heidän näkemyksiään ollut huomioitu. Erityisesti ne perheet, joille ei ollut myönnetty lainkaan palveluja, kokivat tulleen huonoimmin kuulluiksi. Useissa vastauksissa kritisoitiin tiukkoja myöntämiskriteereitä, puutteellista palveluohjausta ja heikkoa tiedonkulkua. Osa perheistä koki kuitenkin yhteistyön työntekijöiden kanssa toimivaksi, vaikka tulevat muutokset herättivät huolta palvelujen jatkuvuudesta.

Mahdollisuudet vaikuttaa omiin palveluihin jakautuivat epätasaisesti. Noin 60 % koki pystyneensä vaikuttamaan palveluihinsa ainakin jossain määrin, mutta merkittävä osa koki vaikutusmahdollisuutensa heikoiksi. Palvelujen saatavuus, pitkät odotusajat, epävarmuus ja rajalliset valinnanmahdollisuudet lisäsivät kuormitusta. Keskeisiksi arkea tukeviksi palveluiksi tunnistettiin omaishoidon tuki ja tilapäishoito sekä henkilökohtainen apu ja kuljetuspalvelut, joskin näiden joustamattomuus rajoitti niiden täysipainoista hyödyntämistä. Vanhempien oman jaksamisen tuki koettiin monin paikoin riittämättömäksi, ja erityisesti ensivaiheen tuen puute nousi esiin.

Palveluprosesseissa korostui pysyvän työntekijän merkitys. Työntekijöiden vaihtuvuus heikensi luottamusta ja palvelujen jatkuvuutta, ja epävarmuus palvelujen riittävydestä lisäsi perheiden kuormitusta. Palvelujen koettu vastaavuus tarpeisiin jakoi vastaajat: vain noin neljännes koki palvelujen vastaavan tarpeisiin hyvin. Yleisiä haasteita olivat palveluvalikoiman rajallisuus, joustamattomuus ja vaikeudet hakeutua oikean palvelun piiriin. Yhteistyön koettiin toimivan sujuvammin hyvinvointialueen ulkopuolisten toimijoiden kanssa kuin Varhan sisällä ammattilaisten kesken, mikä tuo esiin rakenteellisia ja toiminnallisia kehittämiskohteita, mutta toisaalta avoimissa vastauksissa tuotiin tässä kohtaa esiin myös perheen ja Varhan ammattilaisten välisen yhteistyön haasteita.

Kokonaisuutena aineisto osoittaa, että perheitä tukevia palveluja on olemassa, mutta niiden saavutettavuus, joustavuus ja perheiden osallisuus eivät toteudu yhdenvertaisesti. Kyselyn vastausten perusteella tulisi vahvistaa palvelujen joustavuutta ja yksilöllisyyttä (palvelujen räätälöinti perheen tilanteen mukaan ja ajallisen saatavuuden parantaminen), selkeyttää palveluprosessia (esimerkiksi nimeämällä omatyöntekijä), tukea vanhempien jaksamista systemaattisesti sekä vahvistaa perheiden kokemusta osallisuuden, luottamuksen ja jatkuvuuden kokemusta.

Keskeisiksi kehittämiskohteiksi nousivat palveluprosessin ja palveluohjauksen selkeyttäminen, palvelujen joustavuuden ja tarpeenmukaisuuden parantaminen sekä perheiden osallisuuden ja luottamuksen vahvistaminen päätöksenteossa. Lisäksi korostui tarve tukea vanhempien jaksamista enemmän ja aiemmassa vaiheessa.

6.3.3. Vammaisneuvostolle suunnattu kysely

Kyselyn tulosten perusteella vammaisten lasten ja heidän perheidensä palvelujen kokonaisuus Varsinais-Suomen hyvinvointialueella näyttäytyy vastaajien näkökulmasta pääosin tyydyttävänä, mutta samalla selvästi kehittämistä vaativana. Erityisesti ensisijaisen lainsäädännön mukaisten palvelujen toteutumisessa, perhekeskeisyyden huomioimisessa sekä palvelujen yhdenvertaisessa saatavuudessa havaitaan puutteita. Kyselyyn vastanneet korostavat, että palveluja ei usein ole riittävästi saatavilla tai niitä ei käytännössä myönnetä, vaikka tarve on ilmeinen. Erityisesti mainitaan tilapäishoitopaikkojen ja lapsiperheiden

kotipalvelun puute sekä säästöpainneiden ja byrokratian kuormittava vaikutus. Myös vammaispalvelulain mukaiset oikeudet eivät aina toteudu yhdenmukaisesti, ja avun saaminen näyttää riippuvan osin siitä, kuinka aktiivisesti perhe pystyy hakemaan tukea. Palvelujen rajapinnat, erityisesti vammaispalvelujen ja muiden lapsiperheiden palvelujen välillä, tunnistetaan riskiksi perheiden väliinputoamiselle.

Aineiston perusteella perhekeskeinen työote ei toteudu tällä hetkellä riittävästi. Perheiden kokonaistilanne, kuormitus ja arjen vaatimukset eivät aina tule näkyviksi palvelujen suunnittelussa ja myöntämisessä, ja vastuu palvelukokonaisuuden hahmottamisesta jää usein perheille. Tarve selkeälle palveluohjaukselle sekä yhdelle perheen tilannetta kokonaisuutena tuntevalle vastuuhenkilölle korostuu vastauksissa.

Tulokset tuovat esiin haasteita palvelujen yhteensovittamisessa, tiedonkulussa sekä ammattilaisten osaamisen ja tulkintakäytäntöjen yhtenäisyydessä. Lainsäädännön soveltamisessa koetaan olevan vaihtelua, mikä heikentää palvelujen ennakoitavuutta ja yhdenvertaisuutta. Samalla järjestöjen ja vertaistuen merkitys tunnistetaan osaksi perheiden tukiverkostoa ja palvelukokonaisuutta.

Kehittämisen painopisteiksi nousevat varhainen ja oikea-aikainen tuki, selkeä ja koordinoitu palvelupolku, perheiden osallisuuden vahvistaminen, henkilöstön osaamisen vahvistaminen sekä eri toimijoiden tiiviimpi yhteistyö. Lisäksi tulokset korostavat tarvetta tarkastella palveluja lapsen ja perheen elämänkaaren näkökulmasta sekä vahvistaa lapsen osallisuutta, arjen sujuvuutta ja yhdenvertaisia mahdollisuuksia eri ikä- ja kehitysvaiheissa.

7. Työpajakokonaisuudet ja niiden keskeiset tulokset

7.1. Työpajakokonaisuuksien tavoitteet

Nykytilan selvityksessä toteutettiin kolme erillistä työpajakokonaisuutta: palvelukohtaiset työpajat, monialaiset työpajat sekä perheiden työpajat. Työpajakokonaisuuksien yhteisenä tavoitteena oli syventää ymmärrystä vaativaa tukea ja hoitoa tarvitsevien lasten sekä heidän perheidensä palveluiden nykytilasta, kehittämistarpeista ja palvelupolkujen toimivuudesta. Työpajojen kautta tuotettiin tietopohjaa VoimaVarha-hankkeen perhekeskeisen toimintamallin suunnittelun tueksi. Yhteisten tavoitteiden lisäksi jokaisessa työpajakokonaisuudessa oli omat painopisteensä.

Palvelukohtaisten työpajoissa kartoitettiin yhteisten tavoitteiden lisäksi työntekijöiden näkemyksiä siitä, keitä ovat vaativaa hoitoa ja tukea tarvitsevat lapset sekä millaisia lapsia ja perheitä tähän kohderyhmään työntekijöiden kokemusten perusteella kuuluu. Lisäksi tarkasteltiin keinoja, joilla näiden lasten kotona asumista ja perheiden arjessa jaksamista voidaan nykyistä paremmin tukea. Monialaisissa työpajoissa yhteisten tavoitteiden lisäksi päämääränä oli monialaisen dialogin lisääminen sekä työntekijöiden näkemysten kartoittaminen monialaisen yhteistyön kehittämistarpeista. Perheiden työpajoissa painopisteinä olivat vammaisten lasten perheiden kokemusten ja näkökulmien esiin tuominen sekä perheiden osallisuuden vahvistaminen palvelujen ja perhekeskeisen toimintamallin kehittämisessä.

7.2. Työpajakokonaisuuksien toteutus

Kolme erillistä työpajakokonaisuutta toteutettiin kesäkuun 2025 – tammikuun 2026 välisenä aikana. Palvelukohtaiset ja monialaiset työpajat olivat suunnattu Varhan työntekijöille ja perheiden työpajat vammaisten lasten perheille.

Työpajakokonaisuus	Kohderyhmä	Työpajojen lukumäärä	Osallistuneita henkilöitä	Toteutusajankohta ja toteutustapa
Palvelukohtaiset työpajat	Työntekijät	8	48	06–09/2025 Teams-työpaja
Monialaiset työpajat	Työntekijät	3	20	11/2025–01/2026 Läsnäolo-työpaja
Perheiden työpajat	Vammaisten lasten vanhemmat	3	11	11/2025–01/2026 Teams-työpaja

Kuva: Työpajakokonaisuudet

Palvelukohtaisiin ja monialaisiin työpajoihin kutsuttiin työntekijöitä seuraavista palveluista:

- Tyks-Sairaalapalvelut, lasten ja nuorten klinikka: sosiaalityö ja kuntoutusohjaus.
- Asiakas- ja palveluohjaus: Asiakas- ja palveluohjaus Soihdu,
- Lasten, nuorten ja perheiden palvelut: perhekeskus ja Lapsiperheiden erityispalvelut sekä
- Sosiaali- ja vammaispalvelut: vammaispalvelut: omaishoito, sosiaalityö- ja ohjaus, arjen tuen palvelut, asumispalvelut ja vaativat vammaispalvelut.
- Sosiaali- ja vammaispalvelut: maahanmuuttajapalvelut

Palvelukohtaiset työpajat toteutettiin kesän ja alkusyksyn 2025 aikana. Palvelukohtaisiin työpajoihin kutsuttiin työntekijöitä joko suoraan Teams-kutsulla tai siten, että esihenkilö välitti kutsun eteenpäin työntekijöille. Palvelukohtaisia työpajoja järjestettiin yhteensä kahdeksan, ja ne toteutettiin kaikki etäyhteydellä. Työpajojen osallistujamäärä vaihteli 4–13 henkilön välillä. Yhteensä palvelukohtaisiin työpajoihin osallistui 48 eri työntekijää, osa työntekijöistä oli mukana useammassa työpajassa.

Palvelukohtaisten työpajojen yhteydessä tiedusteltiin työntekijöiden halukkuutta osallistua myös myöhemmin järjestettäviin monialaisiin työpajoihin. Monialaisiin työpajoihin osallistuviin työntekijöiden määrään jouduttiin rajaamaan, jotta osallistujamäärä pysyi hallittavana. Monialaisiin työpajoihin lähetettiin tapahtumakutsu hyvissä ajoin sähköpostitse. Monialaiset työpajat järjestettiin lähitapaamisena vaativien vammaispalveluiden tiloissa Paimiossa. Työpajoja oli yhteensä kolme, ja niiden kunkin kesto oli 2,5 tuntia. Monialaisiin työpajoihin osallistui yhteensä 20 eri työntekijää, ja osallistujamäärä vaihteli työpajoittain 13–15 henkilön välillä.

Perheiden työpajoja mainostettiin perheille samaan aikaan vammaisten lasten perheille kohdennetun Webropol-kyselyn kanssa. Hanke lähetti sähköpostitse mainoksen Webropol-kyselystä ja työpajoista alueen vammaisjärjestöille sekä erityiskouluille. Ilmoittautuneilta vanhemmilta kartoitettiin etukäteen heille sopivia mahdollisia ajankohtia, joiden perusteella Teams-kutsut lähetettiin. Työpajat järjestettiin ilta-aikaan ja niiden kesto oli 1,5 tuntia. Perheiden työpajoihin osallistui yhteensä 11 eri vanhempaa, joista yhteen työpajaan osallistujia keskimäärin 6 vanhempaa.

7.3. Keskeiset havainnot

Kolmen eri työpajakokonaisuuden – palvelukohtaisten, monialaisten ja perheiden työpajojen – tulokset ovat monin osin yhteneväisiä ja täydentävät toisiaan. Kaikissa työpajoissa nousi vahvasti esiin tarve kehittää vaativaa hoitoa ja tukea tarvitsevien lasten ja heidän perheidensä palveluja kohti selkeämpiä, koordinoitumpia ja aidosti perhekeskeisiä kokonaisuuksia. Havainnot muodostavat kokonaiskuvan, jossa palvelujärjestelmän rakenteelliset ja organisatoriset haasteet heijastuvat perheiden arkeen ja jaksamiseen. Työntekijöiden ja perheiden näkemykset eivät ole ristiriidassa, vaan ne vahvistavat toisiaan: samat ilmiöt näyttäytyvät eri tasoilla eri tavoin.

Kaikkia kolmea työpajaa yhdistää havainto palvelujärjestelmän pirstaleisuudesta ja kokonaisvastuun puutteesta. Palvelut rakentuvat usein yksittäisten tarpeiden ja palveluiden ympärille ilman riittävää kokonaiskuvaa perheen tilanteesta, mikä heikentää tuen vaikuttavuutta ja lisää perheiden kuormitusta. Kaikissa työpajoissa kuvataan ilmiönä asiakkaiden ”pallottelua” eli asiakkaan eteenpäin ohjaamista taholle ilman tarkempaa käsitystä siitä onko kyseinen taho oikea asiakkaan tilanteeseen nähden.

Toinen keskeinen yhdistävä teema on koordinaation, yhteistyön ja jatkuvuuden puute. Palvelukohtaisissa ja monialaisissa työpajoissa tunnistettiin organisatorisia ja rakenteellisia esteitä, kuten epäselvät vastuut, tiedonkulun katkokset ja yhteistyörakenteiden keskeneräisyys. Perheiden työpajoissa nämä haasteet näkyivät konkreettisesti kokemuksina siitä, että perheet joutuvat itse koordinoimaan palveluja, toimimaan tiedonvälittäjinä ja kantamaan vastuuta kokonaisuuden hallinnasta tilanteessa, jossa voimavarat ovat jo valmiiksi vähissä.

Kaikissa työpajoissa korostui myös perhekeskeisyyden merkitys. Työntekijöiden näkemyksissä perhekeskeisyys liitettiin kunnioittavaan kohtaamiseen, dialogisuuteen ja perheen asiantuntijuuden tunnistamiseen. Perheiden kertomuksissa tämä konkretisoitui tarpeena tulla kuulluksi, ymmärretyksi ja kohdatuksi kokonaisena perheenä, ei vain yksittäisen lapsen palvelutarpeena. Erityisesti vanhempien jaksamisen, sisarusten tilanteen ja koko perheen kuormituksen huomioiminen koettiin puutteelliseksi.

Yhteiseksi teemaksi työpajojen keskusteluissa nousi tarve ennaltaehkäisevään ja oikea-aikaiseen tukeen. Varhainen tuki nähtiin keinona vahvistaa perheiden voimavaroja, ehkäistä tilanteiden kriisiytymistä ja vähentää myöhemmin raskaampien ja kalliimpien palveluiden tarvetta.

Työpajojen välillä keskusteluissa oli painotuseroja. Palvelukohtaiset työpajat painottuivat erityisesti kohderyhmän määrittelyn tarkentamiseen sekä kohderyhmän palveluiden järjestämisen nykytilaan. Keskusteluissa korostuivat ammattilaisten kokemukset siitä, miten palvelut kohdentuvat usein yksittäisiin tarpeisiin ilman riittävää kokonaiskuvaa, ja kuinka organisaation olemassa olevat käytännöt voivat vaikeuttaa yhteistä työskentelyä.

Monialaisten työpajojen keskusteluissa näkökulma laajeni koko hyvinvointialueen ja palvelujärjestelmän rakenteisiin. Keskusteluissa nousivat esiin erityisesti lainsäädännön rajapinnat, uuden vammaispalvelulain tulkinnanvaraisuus, hyvinvointialueuudistuksen keskeneräisyys sekä resurssien niukkuus. Näissä työpajoissa painotettiin voimakkaasti monialaisen yhteistyön rakenteiden kehittämistä ja sitä, että toimiva yhteistyö hyödyttää sekä perheitä että ammattilaisia keventämällä kuormitusta ja mahdollistamalla kokonaisvaltaisen ymmärryksen perheiden tilanteista.

Perheiden työpajat puolestaan toivat esiin arjen kokemuksellisen näkökulman, joka konkretisoi järjestelmän haasteita perheiden elämässä. Vanhempien kertomuksissa palvelujärjestelmä näyttäytyi hitaana, ennakoimattomana, vaikeasti hahmotettavana ja kuormittavana. Erityisen vahvasti esiin nousivat työntekijöiden vaihtuvuus, resurssien väheneminen, tiedonkulun puutteet sekä selkeän vastuuhenkilön puuttuminen. Perheiden työpajat toivat esiin myös sen, että

yksittäisten ammattilaisten empaattisuus ei yksin riitä, jos järjestelmä ei mahdollista jatkuvuutta, tarpeisiin vastaavaa ja kokonaisvaltaista tukea.

7.3.1. Palvelukohtaisten työpajat

Palvelukohtaisten työpajakeskusteluissa kartoitettiin työntekijöiden näkemyksiä VoimaVarha-hankkeen kohderyhmästä, eli sitä, keitä ovat vaativaa hoitoa ja tukea tarvitsevat lapset sekä millaisia lapsia ja perheitä tähän kohderyhmään kuuluu. Keskustelujen pohjalta hankkeessa pystyttiin täsmentämään kohderyhmän määrittelyä.

Tarkentuneen määritelmän mukaan kohderyhmään kuuluvat lapset, jotka tarvitsevat runsaasti hoitoa, huolenpitoa, valvontaa ja tukea, paikoin jopa ympärivuorokautisesti. Ryhmään kuuluvat myös lapset, joilla ilmenee haastavaa tai väkivaltaista käyttäytymistä, sekä vakavasti sairaat tai vammaiset vastasyntyneet ja pienet lapset.

Kohderyhmälle on tyypillistä, että perheiden tilanne on usein pitkään jatkuneen kuormituksen seurauksena kuormittunut tai kuormituksen seurauksena kuormittunut tai kriisiytynyt, ja vanhempien voimavarat ovat heikentyneet.

Työpajoissa keskusteltiin vaativaa hoitoa ja tukea tarvitsevien lasten ja heidän perheidensä tunnistamisesta, palvelujen ja yhteistyön toimivuudesta sekä palveluiden järjestämiseen liittyvistä haasteista ja hyvistä käytännöistä. Lisäksi tarkasteltiin keinoja, joilla näiden lasten kotona asumista ja perheiden arjessa jaksamista voidaan nykyistä paremmin tukea.

Työpajojen perusteella vaativaa hoitoa ja tukea tarvitsevien lasten ja heidän perheidensä palvelujärjestelmässä keskeisimmät haasteet liittyvät palvelujen hajanaisuuteen, puutteelliseen koordinointiin sekä kokonaisvastuun epäselvyyteen. Näiden seurauksena perheille voi siirtyä merkittävä vastuu palvelujen yhteensovittamisesta ja hallinnasta, mikä lisää kuormitusta erityisesti tilanteissa, joissa lapsen tuen tarve on laaja-alainen ja pitkäkestoinen.

Samanaikaisesti organisaation sisäiset haasteet, kuten tiedonkulun katkokset, sosiaali- ja terveydenhuollon erilliset tietojärjestelmät sekä vakiintuneiden yhteistyökäytäntöjen puute, vaikeuttavat palvelujen sujuvaa toteuttamista ja kokonaisuuden hallintaa. Nykytilassa palvelut kohdentuvat usein yksittäisiin tarpeisiin ilman riittävää kokonaiskuvaa, mikä heikentää tuen vaikuttavuutta ja perheiden kokemusta riittävästä tuesta sekä korostaa tarvetta tarkastella palveluja yhtenäisenä, perhelähtöisenä kokonaisuutena.

Työpajoissa käytyjen keskusteluiden perusteella keskeisiksi kehittämistarpeiksi nousevat erityisesti palvelujen integraation, koordinoinnin ja perhelähtöisen toimintatavan vahvistaminen ja yhtenäisten toimintamallien kehittäminen sosiaali- ja terveydenhuollon välillä. Kehittämistarpeena tunnistetaan tiedonkulun ja tietojärjestelmien yhteensopivuuden parantaminen sekä sellaisten rakenteiden ja käytäntöjen kehittäminen, jotka mahdollistavat sujuvan tiedon jakamisen ja jatkuvan yhteistyön eri toimijoiden kesken. Nykyinen yksittäisiin tarpeisiin painottuva toimintatapa ei riittävästi vastaa perheiden arjen kokonaisuutta, minkä vuoksi kehittämisen keskiöön nousee perhelähtöisen palvelukokonaisuuden rakentaminen, joka vahvistaisi vammaisen lapsen kotona-asumisen edellytyksiä ja vähentäisi perheiden kuormitusta.

7.3.2. Monialaisten työpajat

Monialaisten työpajojen keskusteluissa korostui vahvasti tarve kehittää vaativaa tukea tarvitsevien lasten palveluja kohti selkeämpiä, perhekeskeisempiä ja paremmin yhteen toimivia kokonaisuuksia. Työntekijät kuvasivat palveluiden tämänhetkistä pirstaleisuutta, joustamattomuutta ja monialaisen yhteistyön rakenteiden puutteita, jotka yhdessä muodostavat haasteita sekä perheille että työntekijöille.

Työntekijöiden näkemykset toivat esiin useita rakenteellisia haasteita, jotka liittyvät erityisesti uuden vammaispalvelulain vakiintumattomuuteen, rajapinta-aasteisiin eri lakien alla olevien palveluiden järjestämisessä, organisaation sisäisten ohjeiden epäselvyyteen, tiedonkulun ongelmiin, resurssivajeeseen sekä monialaisen yhteistyön rakenteiden keskeneräisyyteen. Työntekijät kuvasivat, että päällekkäistä työtä tehdään paljon palveluprosessin eri vaiheissa.

Uusi vammaispalvelulaki (675/2023) sekä hyvinvointialueiden rakenteiden keskeneräisyys lisäävät epäselvyyksiä erityisesti siinä, miten peruspalvelut ja erityispalvelut suhteutuvat toisiinsa. Tuloksinvaraisuudet, muuttuvat ohjeet ja vastuunjaon epäselvyys luovat tilanteita, joissa syntyy rajapinta-aasteita, asiakkaiden ”pallottelua” ja riski asiakkaiden joutumisesta väliinputoajiksi palveluiden välille kasvaa.

Monialaisten työpajojen tulokset osoittavat, että hyvinvointialueen vaativaa tukea ja hoitoa tarvitsevien lasten perheiden palveluiden järjestämisen nykytila on linjassa aiempiin tutkimustuloksiin vammaisten lasten palveluiden järjestämisen haasteista, kuten palvelujen pirstaleisuudesta, byrokraattisuudesta ja siitä, että palveluiden hakeminen, järjestäminen ja käyttäminen jo itsessään voivat kuluttaa perheiden voimavaroja.

Tulokset vastaavat myös pitkälti sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen toteuttamiseen liittyviä yleisiä haasteita. Hyvinvointialueiden identiteetti sekä kunnilta siirtyneiden palveluverkostojen ja toimintamallien yhdenmukaistaminen ovat yhä kehitysvaiheessa ja edellyttävät vielä paljon työtä. Rajalliset resurssit ja vaatimukset talouden tasapainottamisesta tiukoissa aikatauluissa tuovat lisähaasteita. Myös hyvinvointialueiden rooli yhteistyössä kuntien, yksityisten toimijoiden ja järjestöjen kanssa ovat edelleen muotoutumassa, eikä vakiintuneita toimintatapoja vielä ole.

Keskeisemmäksi kehittämistarpeeksi keskusteluissa nousi yhteistyötä tukevien rakenteiden vahvistaminen ja systematisointi. Erityisesti työparityöskentelyn, konsultaation ja monialaisen yhteistyön tehostamista pidettiin välttämättömänä vaativaa tukea ja hoitoa tarvitsevien lasten ja heidän perheidensä palveluiden sujuvuuden ja vaikuttavuuden parantamiseksi. Asiakas ja hänen perheensä voivat samanaikaisesti olla mukana useissa palvelutarpeen arviointiprosesseissa ja eri palveluiden piirissä, minkä vuoksi työntekijöiden roolit, vastuut ja yhteistyön käytännöt on tärkeä sopia selkeästi. Työntekijöiden kokemus on, että toimiva yhteistyö keventää sekä asiakkaiden että ammattilaisten kuormitusta ja mahdollistaa kokonaisvaltaisemman ymmärryksen perheiden tilanteesta.

Palveluiden oikea-aikaisuuden ja vaikuttavuuden varmistamiseksi työntekijät korostivat tarvetta sujuvoittaa palveluihin pääsyä, vähentää viiveitä palveluprosessissa sekä lisätä myönnettyjen palveluiden joustavuutta ja vastaavuutta kohtaamaan perheiden yksilöllisiä tarpeita. Näkemyksissä painottui myös varhaisen tuen ja ennaltaehkäisevien palveluiden vahvistaminen, joiden nähtiin edistävän perheiden hyvinvointia ja vähentävän raskaampien ja korjaavien palveluiden tarvetta myöhemmässä vaiheessa. Kehittämisehdotuksissa nousivat esiin lisäksi organisaation tiedonhallinnan ja sisäisten prosessien selkeyttäminen, resurssien kohdentamisen tarkentaminen sekä työntekijöiden osaamisen vahvistaminen.

Monialaisissa työpajoissa pohdittiin perhekeskeisyyttä ja sen määrittelyä. Työntekijöiden ajatuksissa perhekeskeisyys näyttäytyy kunnioittavana kohtaamisena, dialogisena vuorovaikutuksena, koko perheen ja sitä ympäröivän systeemin sekä näiden välisten suhteiden huomioimisena sekä perheiden yksilöllisyyden, monimuotoisuuden ja ainutlaatuisuuden kunnioittamisena. Perhekeskeisyys edellyttää, että perheen asiantuntijuus omasta tilanteestaan ja arjestaan tunnustetaan, ja että perheen osallisuutta, toimijuutta ja voimavaroja tuetaan. Perhekeskeisyys vaatii toimivaa, kumppanuuteen perustuvaa yhteistyötä sekä perheen ja ammattilaisten välillä että eri ammattilaisten kesken.

7.3.3. Perheiden työpajat

Perheiden työpajat toivat esiin vammaisten lasten vanhempien kokemuksia ja näkökulmia, jotka olivat monin osin yhteneviä. Vanhemmat kuvasivat palvelujärjestelmän kokonaisuutena raskaaksi, hitaaksi ja perheitä kuormittavaksi. Palvelujen hakeminen ja järjestäminen edellyttää vanhemmilta merkittävää ajallista ja henkistä panostusta, mikä vie jo valmiiksi rajallisia voimavaroja. Palvelupolun ennakoimattomuus, pitkät käsittelyajat sekä epäselvyys siitä, miten, milloin ja kenen toimesta ratkaisuja tehdään, lisäävät epävarmuutta ja vaikeuttavat perheiden arjen suunnittelua ja jaksamista. Myös pelko palvelujen vähentymisestä, muuttumisesta ja maksullisuuden lisääntymisestä tuo perheiden arkeen epävarmuutta ja stressiä.

Tiedon saatavuuteen ja tiedottamisen liittyvät puutteet nousivat vahvasti esiin. Vanhemmat kokivat Varhan verkkosivut ja hakemuslomakkeet vaikeasti hahmotettaviksi, ja palveluihin liittyvät ohjeet usein epäselviksi tai puutteellisiksi. Myöhäinen tai puuttuva tiedottaminen esimerkiksi palvelumuutoksista, aikatauluista tai asiakasmaksuista lisäsi perheiden kokemaa kuormitusta ja epävarmuutta. Lisäksi yhteistyö eri toimijoiden, kuten TYKS:n ja vammaispalvelujen, välillä koettiin heikoksi, ja perheet kokivat joutuvansa itse toimimaan tiedonvälittäjinä järjestelmien välillä.

Sosiaalityöntekijöiden ja muiden työntekijöiden suuri vaihtuvuus nousi yhdeksi keskeisimmistä kuormitustekijöistä. Vanhemmat kuvasivat turhautumista siihen, että vastuuhenkilö vaihtuu usein, yhteystiedot eivät ole selkeitä ja yhteyden saaminen on vaikeaa. Jokaisen uuden työntekijän kohdalla perhe joutuu kertomaan tilanteestaan uudelleen ja perehdyttämään työntekijän lapsen erityistarpeisiin, mikä koetaan raskaaksi ja aikaa vieväksi. Aiemmat kokemukset pysyvämmistä työntekijäsuhteista näyttäytyivät vanhempien kertomuksissa turvallisuutta ja luottamusta rakentavina, kun taas nykyinen järjestelmä koettiin etäiseksi ja kasvottomaksi.

Palveluiden näkökulman painottuminen yksittäiseen lapseen nousi työpajoissa esiin merkittävänä kokemuksena. Vanhempien mukaan tällöin sisarusten, omaishoitajien ja koko perheen tilanne jää usein taka-alalle, mikä koettiin epäoikeudenmukaisena erityisesti perheissä, joissa on useampi erityistä tukea tarvitseva lapsi tai muita kuormittavia tekijöitä. Vanhemmat kokivat, etteivät palvelut jouta eivätkä mukaudu perheiden yksilöllisiin tilanteisiin.

Kohtaamisten osalta vanhemmat kuvasivat, että yksittäiset ammattilaiset ovat useimmiten ystävällisiä ja empaattisia, mutta aito perheen kokonaistilanteen huomioiminen sekä konkreettinen apu jäävät usein puutteellisiksi. Vanhemmat toivat esiin merkityksellisimmiksi ja voimavaroja vahvistavimmiksi kokemuksiksi sopeutusvalmennukset, jossa perheet olivat kokeneet tulevansa aidosti kohdatuksi, kuulluiksi ja ymmärretyiksi. Kiireettömyys,

moniammatillinen työote ja pysyvät työntekijät loivat turvallisuuden tunnetta, jota perheet kaipaisivat myös muuhun palvelujärjestelmään. Myös vertaistuen merkitys korostui voimavaroja lisäävänä tekijänä.

Työpajojen perusteella kehittämisen keskiössä ovat palvelupolun selkeyttäminen, ennakoitavuuden lisääminen sekä perheiden tukeminen kokonaisuutena. Vanhempien kokemukset palvelujen hakemisen ja päätöksenteon prosessien kuormittavuudesta, korostaa tarvetta sujuvammille ja perheiden arkea paremmin tukeville käytännöille. Samoin tiedon saatavuuteen ja viestintään liittyvät haasteet osoittavat, että perheet kaipaavat oikea-aikaista, ymmärrettävää ja luotettavaa tietoa palveluista, päätöksenteosta ja niitä koskevista muutoksista. Yhteistyön puutteet eri toimijoiden välillä puolestaan lisäävät perheiden hallinnollista taakkaa ja vahvistavat tarvetta selkeämmille rajapinnoille sekä toimivammalle tiedonkululle ja yhteistyölle. Lisäksi korostuu tarve palvelujen joustavuuden lisäämiselle, jotta ne mukautuisivat paremmin perheiden erilaisiin elämäntilanteisiin ja vastaisivat perheiden todellisia, yksilöllisiä tarpeita. Kehittämistarpeet liittyvät myös siihen, että palveluissa huomioitaisiin nykyistä paremmin koko perheen tilanne, sisarukset ja vanhempien jaksaminen sekä perheiden erilaiset elämäntilanteet.

Riittävä palveluohjaus ja nimetyn vastuutyöntekijän merkitys näyttäytyy perheitä tukevana tekijänä. Työntekijöiden pysyvyyden ja vastuiden selkeytymisen koettiin edistävän luottamuksen rakentumista ja vähentävän perheiden kuormitusta. Perhekoordinaattorin rooli näyttäytyy työpajojen perusteella yhtenä mahdollisena keinona tukea perheitä erityisesti monimutkaisissa ja kuormittavissa tilanteissa, kunhan rooli on selkeä ja aidosti perheille lisäarvoa tuottava.

8. Asiakasprosessin seuranta

8.1. Seurannan tavoite

Asiakasprosessin seurannan tavoitteena on kuvata ja arvioida asiakasperheiden palveluprosessin etenemistä Varsinais-Suomen hyvinvointialueen (Varha) vammaispalveluissa. Tarkoituksena on muodostaa kokonaiskuva prosessin kulusta ensiyhteydenotosta siihen asti siihen asti, kun asiakkaalle on järjestetty hänen tarpeitaan vastaavat palvelut, sekä arvioida, kuinka hyvin prosessi vastaa Varhan vammaispalveluissa kuvattua asiakasprosessia.

Kohderyhmänä ovat perheet, jotka hakevat ensimmäistä kertaa vammaispalveluja vammaisen lapsen tueksi ajanjaksolla 23.2.–30.4.2026. Seurannalla tuotetaan tietoa palveluprosessin toimivuudesta ja käytännön etenemisestä.

8.2. Seurannan toteutus

Kohderyhmän rekrytointi toteutettiin yhteistyössä Turun yliopistollisen sairaalan (Tyks) Lasten ja nuorten klinikan kanssa. Ennen seurannan käynnistämistä asiakasprosessin seurantaa esiteltiin klinikan kuntoutusohjaajille ja sosiaalityöntekijöille. Esittelyn tavoitteena oli varmistaa henkilöstön riittävä ymmärrys seurannan tavoitteista, sisällöstä ja toteutuksesta sekä luoda yhtenäiset käytännöt perheiden informointiin ja rekrytointiin.

Seurannassa tarkastellaan asiakasprosessin etenemistä eri vaiheissa ensiyhteydenotosta palvelujen järjestämiseen. Tarkastelun kohteena ovat erityisesti palvelutarpeen arvioinnin kulku, prosessin keskeiset vaiheet sekä mahdolliset pullonkaulat, viiveet ja päällekkäinen työ.

Prosessia tarkastellaan sekä asiakasperheen että organisaation näkökulmasta, jotta palveluprosessin toimivuudesta saadaan kokonaisvaltainen kuva. Seurannassa hyödynnetään useita mittareita, kuten palvelutarpeen arvioinnin kokonaiskestoa, kontaktipisteiden määrää arvioinnin aikana sekä sitä, onko palvelut järjestetty lakisääteisen kolmen kuukauden määräajan puitteissa. Lisäksi tarkastellaan myönnettyjä palveluja sekä niiden myöntämis- ja alkamispäivämääriä.

8.3. Keskeiset havainnot

Asiakasprosessin seurannan oli määrä alkaa 8.1.2026, jolloin sosiaali- ja terveydenhuollon tietojärjestelmän merkinnät Varsinais-Suomen hyvinvointialueella yhdistettiin Kanta-palveluihin, eli kansalliseen sosiaali- ja terveydenhuollon tietojärjestelmään Suomessa.

Hankkeen ja vammaispalveluiden johtoryhmän välisen keskustelun perusteella todettiin, että siirtyminen uuteen tietojärjestelmään voisi vaikuttaa asiakasprosessin kulkuun tilapäisesti ja epäyhtenäisesti, eikä seuranta siten tuottaisi luotettavaa tietoa prosessin normaalista toiminnasta. Tämän vuoksi asiakasprosessin seurannan aloitusta siirrettiin myöhempään ajankohtaan, 23.2.2026.

Rekrytointi toteutettiin ajanjaksolla 23.2.–30.4.2026 yhteistyössä Tyks Lasten ja nuorten klinikan kanssa. Rekrytoinnin aikana tavoitettiin yhteensä neljä perhettä, jotka olivat hakeneet ensimmäistä kertaa vammaispalveluja tekemällä ilmoituksen sosiaalihoitoon tuen tarpeen arvioimiseksi.

Yksi seurannasta kiinnostunut perhe ei kuulunut kohderyhmään, koska perheellä oli jo olemassa oleva asiakassuhde vammaispalveluihin. Tilanne tarkentui rekrytointipuhelussa, jonka yhteydessä huoltajalle kerrottiin, ettei perhe täytä osallistumiskriteerejä.

Seurantajakso jatkuu 31.10.2026 asti, jonka jälkeen aineisto analysoidaan ja liitetään osaksi nykytilan selvitystä. Asiakasprosessin seurannan lopputulos ei suoraan vaikuta VoimaVarha-hankkeen toimenpiteisiin, mutta voi antaa lisää ymmärrystä palvelupolun etenemiseen.

9. Ennakkovaikutusten arviointi

Hyvinvointialuetta koskeva lainsäädäntö velvoittaa arvioimaan päätösten vaikutuksia ihmisten hyvinvointiin ja terveyteen ennakkoon sekä huomioimaan vaikutukset eri väestöryhmiin. Lisäksi kaikessa lapsia koskevassa päätöksenteossa on ensisijaisesti turvattava lapsen etu.

Osana nykytilan selvitystä toteutettiin keväällä 2026 ennakkovaikutusten arviointi (EVA) sekä lapsivaikutusten arviointi (LAVA). Arvioinnissa tarkasteltiin kahta vaihtoehtoa: nykytilaa sekä kehittämistä vaihtoehtoa, jossa jokaiseen tiimiin nimetään perhekoordinaattori vastaamaan perhekeskeisen toimintamallin ylläpitämisestä.

Tarkasteltavat vaihtoehdot perustuvat VoimaVarha-hankkeen tavoitteisiin ja pohjautuvat nykytilan selvityksestä saatuihin tietoihin. Hankkeessa kehitetään ja pilotoidaan perhekeskeinen

toimintamalli vammaisen lapsen asumisen tukemiseksi, minkä vuoksi nykytilan ja uuden toimintamallin vertailu on keskeistä vaikutusten arvioimiseksi.

9.1. Toteutus

Päätös ennakkovaikutusten arvioinnin toteuttamisesta tehtiin VoimaVarha-hankkeen projektiryhmän kokouksessa 01/2026. 02/2026 projektiryhmän yhteydessä nimettiin arviointiprosessin esittelijä, valmistelijat sekä arviointiin osallistuvat tahot. Arviointi toteutettiin Varsinais-Suomen hyvinvointialueen ohjeistuksen mukaisesti [Ohje-EVA-2023--002-](#).

Vaikutusten ennakkoarvioinnissa hyödynnettiin Kuntaliiton sähköisen hyvinvointikertomuksen ennakkovaikutusten arvioinnin työkalua (www.hyvinvointikertomus.fi), joka tarjosi rakenteen arvioinnin dokumentoinnille ja vaikutusten systemaattiselle tarkastelulle. Vaikutuksia arvioitiin neljästä näkökulmasta: ihminen/asukas, organisaatio ja henkilöstö, talous ja elinvoima sekä lapset ja nuoret.

Vaihtoehtoihin liittyvät vertailtavat asiat arvoettiin asteikolla -3 - +3

- 3 = Erittäin heikentävä vaikutus / merkittävä heikentyminen
- 2 = Selvästi heikentävä vaikutus
- 1 = Jonkin verran heikentävä vaikutus
- 0 = Ei vaikutusta / neutraali
- +1 = Jonkin verran myönteinen vaikutus
- +2 = Selvästi myönteinen vaikutus
- +3 = Erittäin myönteinen vaikutus / merkittävä parannus

Ennakkovaikutusten arviointi sekä lapsivaikutusten arviointi toteutettiin neljänä ajankohtana, joihin osallistui VoimaVarha-hanketiimin lisäksi sosiaalityöntekijä ja johtava sosiaalityöntekijä vammaispalvelujen sosiaalityön ja -ohjauksen tiimin 3:stä.

9.2. Tarkasteltavien vaihtoehtojen kuvaus

9.2.1. Nykytilan kuvaus

Monimenetelmällisesti toteutettu nykytilan selvityksessä voitiin tunnistaa useita palvelujärjestelmään, tiedonkulkuun ja yhteistyöhön liittyviä haasteita, jotka vaikuttavat sekä asiakkaiden palveluiden sujuvuuteen että työntekijöiden työn toteuttamiseen.

Työntekijöiden työssä esiintyy päällekkäisiä palvelutarpeen arviointeja, ja vastuunjaot sekä ohjeistukset voivat olla osin epäselviä. Palvelutarpeen arviointia vaikeuttaa toisinaan kokonaisvaltaisen asiakastiedon puute, mikä voi hankaloittaa tilanteen kokonaisuuden hahmottamista. Palvelujen joustavuudessa ja yhteensovittamisessa on haasteita, ja palveluprosessien toteuttaminen lakisääteisissä aikarajoissa ei aina onnistu. Myös verkostotyön aikatauluttaminen voi olla haastavaa. Palvelujen saatavuudessa on havaittavissa alueellisia eroja, eikä systemaattiseen seurantaan ja vaikuttavuuden arviointiin ole aina riittävästi resursseja. Lisäksi ensisijaisten palvelujen toteuttamisessa on tunnistettu kehittämistarpeita osaamisen ja toimintatapojen osalta.

Palvelujen käyttäjien näkökulmasta palvelujärjestelmä voi näyttäytyä monimutkaisena. Vastuu kokonaisuuden koordinoinnista ei aina ole selkeä, mikä voi johtaa tilanteisiin, joissa asiakas asioi useiden eri toimijoiden kanssa. Perheen kokonaistilanteen huomioimisessa on vaihtelua, erityisesti silloin kun useampi perheenjäsen tarvitsee tukea. Osa asiakkaista kokee haasteita oikean palvelun löytämisessä, ja joidenkin kokemusten mukaan myönnetty palvelut eivät aina vastaa tarpeisiin tai ne käynnistyvät viiveellä. Yhteistyö ammattilaisten välillä ei kaikissa tilanteissa toteudu sujuvasti, ja tiedonkulun haasteet voivat johtaa siihen, että asiakas joutuu toistamaan samoja asioita useaan kertaan.

9.2.2. Ehdotettu vaihtoehto: Perhekoordinaattori jokaisessa tiimissä, perhekeskeisen toimintamallin ylläpitäjänä

VoimaVarha-hanke kehittää perhekeskeistä toimintamallia ja perhekoordinaattorin tehtävänkuvaa vastaamaan nykytilassa tunnistettuihin haasteisiin. Toimenpiteiden keskiössä on palvelujen vahvempi suuntaaminen asiakkaiden ja perheiden tarpeita vastaaviksi. Tämä edellyttää palveluvalikon kehittämistä sekä sosiaali-ohjauksen ja konkreettisen palveluohjauksen lisäämistä, jotta perheet saavat oikea-aikaista ja tarkoituksenmukaista tukea. Toimintamallissa korostuu koko perheen huomioiminen: perheen kaikkien jäsenten, myös sisarusten tilanne selvitetään ja siihen pyritään vastaamaan kokonaisvaltaisesti. Samalla huomioidaan perheen lähiverkosto ja laajempi toimintaympäristö osana tuen kokonaisuutta.

Keskeisenä tavoitteena on asiakas- ja perhelähtöisen toimintatavan vahvistaminen sekä perheiden omien voimavarojen tukeminen. Tätä tukee perhekoordinaattori, joka koordinoi palvelukokonaisuutta ja toimii perheen tukena prosessin kaikissa vaiheissa. Vastuu asiakkaan palvelukokonaisuudesta ja päätöksenteosta on kuitenkin asiakkaan sosiaalityöntekijällä.

Toimintamallin kehittämisessä painottuu myös systeemisen työotteen vahvistaminen ja menetelmien laajempi hyödyntäminen vammaispalveluissa. Yhteisövaikuttavuuden näkökulma sekä erilaiset vuorovaikutusta tukevat menetelmät tukevat perheiden kohtaamista ja tilanteiden ymmärtämistä. Dialogisuuteen ja aitoon kohtaamiseen panostaminen nähdään keskeisenä osana laadukasta työskentelyä.

Lisäksi korostuu monialaisen yhteistyön ja työparityöskentelyn kehittäminen ja vakiinnuttaminen palveluprosessin eri vaiheissa. Yhteistyötä tehdään eri toimijoiden, kuten sosiaali- ja terveystieteiden, varhaiskasvatuksen, koulujen sekä kolmannen sektorin kanssa. Monialaiset verkostot mahdollistavat kokonaisvaltaisemman tuen ja auttavat varmistamaan, että perheen tilanne huomioidaan laajasti ja johdonmukaisesti eri palveluissa.

9.3. Yhteenveto

Vaikutusten arvioinnissa molemmat tarkasteltavat kohteet arvioitiin ja arvotettiin systemaattisesti plussien ja miinusten perusteella. Arvioinnissa nykytila määriteltiin asteikon nollassa (0). Lyhyen aikavälin vaikutuksia tarkasteltiin hankkeen toteutusajalle, ja pitkän aikavälin vaikutuksia arvioitiin viiden vuoden päähän.

Ennakkovaikutusten arvioinnin perusteella perhekeskeinen toimintamalli, jossa jokaiseen tiimiin nimitetään perhekoordinaattori, tuottaa kokonaisuutena myönteisempiä vaikutuksia verrattuna nykytilaan, erityisesti perheiden arjen sujuvuuden, palveluiden yhteensovittamisen ja asiakaslähtöisyyden näkökulmista.

Nykytilaa leimaavat palvelujen pirstaleisuus, puutteellinen tiedonkulku, epäselvä vastuunjako sekä riittämätön palveluohjaus. Tämä näkyy erityisesti perheiden kuormittumisena, palveluiden heikkona saavutettavuutena, osallisuuden puutteina sekä siinä, ettei perheiden kokonaistilannetta tunnusteta riittävästi. Vaativaa tukea tarvitsevien lasten ja heidän perheidensä tilanteissa tämä lisää riskiä palveluiden viivästymiseen, ongelmien kasautumiseen sekä raskaampien ja kalliimpien palvelujen tarpeeseen pitkällä aikavälillä.

Perhekeskeinen toimintamalli vastaa näihin haasteisiin vahvistamalla palveluiden koordinoitua, monialaista yhteistyötä ja perheiden yksilöllistä huomioimista. Perhekoordinaattorin rooli selkeyttää vastuunjakoa, tukee palveluprosessin etenemistä ja varmistaa, että perheen kokonaistilanne, tarpeet ja voimavarat arvioidaan laaja-alaisesti. Malli lisää perheiden osallisuutta, kuulluksi tuleamista sekä vaikuttamismahdollisuuksia ja tukee erityisesti paljon palveluja tarvitsevia perheitä.

Arvioinnin perusteella toimintamalli parantaa palveluiden sujuvuutta ja oikea-aikaisuutta sekä vahvistaa verkostoyhteistyötä eri toimijoiden välillä. Tämä edistää myös työntekijöiden työn kohdentumista tarkoituksenmukaisesti, vähentää päällekkäistä työtä ja tukee pidemmällä aikavälillä henkilöstön työhyvinvointia ja tuottavuutta. Lisäksi varhaisempi tuen tarpeen tunnistaminen ja palveluiden parempi kohdentuminen voivat hillitä kustannusten kasvua vähentämällä raskaampien palvelujen tarvetta.

Vaikutukset yhdenvertaisuuteen ovat kaksijakoisia: pitkällä aikavälillä toimintamalli tukee palveluiden kohdentumista tarpeen mukaan ja vahvistaa erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien perheiden tukea, mutta lyhyellä aikavälillä pilotointi rajatuilla alueilla voi lisätä alueellista eriarvoisuutta. Malli ei myöskään yksin ratkaise rakenteellisia haasteita, kuten resurssien riittävyyttä, palvelujen saatavuutta tai kriteerien tiukkuutta.

Lasten näkökulmasta perhekeskeinen toimintamalli tukee kokonaisvaltaisesti lapsen etua: se edistää lapsen mahdollisuutta asua kotona, vahvistaa turvallisia ihmissuhteita, tukee tasapainoista

kasvua ja kehitystä sekä lisää lapsen kuulluksi tulemista. Samalla se vahvistaa perheiden aikuisten jaksamista, mikä heijastuu suoraan lasten hyvinvointiin.

Kokonaisuutena arvioiden perhekeskeinen toimintamalli tukee hyvinvointialueen strategisia tavoitteita asiakaslähtöisistä, vaikuttavista ja kustannustehokkaista palveluista. Vaikka toimintamallin käyttöönotto edellyttää resurssien riittävyyttä, roolien selkiyttämistä ja toimintatapojen vakiinnuttamista, ennakkovaikutusten arviointi puoltaa sen käyttöönottoa.

10. Johtopäätökset ja jatkokehittäminen

Selvityksessä tarkasteltiin Varsinais-Suomen hyvinvointialueella asuvien vaativaa tukea tarvitsevien lasten ja heidän perheidensä tilannetta. Selvityksessä kartoitettiin vammaisten lasten perheiden, organisaation työntekijöiden ja vammaisneuvoston kokemuksia ja näkemyksiä siitä, millaista tukea tarvitaan, jotta vammaisen lapsen kotona asuminen olisi mahdollista ja arvioitiin hyvinvointialueella käytössä olevia toimintamalleja, palveluja ja käytänteitä sekä niiden vastaavuutta perheiden todellisiin tarpeisiin. Lisäksi selvityksen tavoitteena oli tarkentaa hankkeen kohderyhmää ja tunnistaa kohderyhmän palvelujen järjestämiseen liittyvät keskeiset, konkreettiset kehittämiskohteet.

10.1. Kohderyhmän määrittely

Nykytilan selvityksen yhtenä tavoitteena oli selkeyttää ja tarkentaa hankkeen kohderyhmää (vaativaa tukea ja hoitoa tarvitsevat vammaiset lapset). Kohderyhmäksi tarkentui perheet, joiden vammaisella lapsella on runsaita vaativan tuen ja hoidon tarpeita ja suuri riski joutua asumaan kodin ulkopuolella. Kohderyhmään on tunnistettu kuuluvan muun muassa

- Lapset, jotka vaativat runsaasti, jopa ympärivuorokautisesti hoitoa, valvontaa, hoivaa ja tukea
- Vastasyntyneet tai pienet lapset, joilla on vakava sairaus tai vamma
- Lapset, joilla on haastavaa tai väkivaltaista käytöstä
- ja sellaiset vammaisten lasten perheet, joiden tilanne on näiden vuoksi kriisiytynyt tai vanhempien voimavarat ovat ehtyneet

Yhteistä hankkeen kohderyhmään kuuluvilla on se, että perheiden palvelutarpeeseen ei pystytä yksittäisin palveluin vastaamaan tai tilanne vaatii monialaista yhteistyötä tilanteen selvittämiseksi.

10.2. Nykytilanteessa tunnistettuja haasteita

Eri kyselyt ja työpajat muodostavat laajan ja keskenään hyvin yhtenäisen kokonaiskuvan vaativaa tukea tarvitsevien vammaisten lasten ja heidän perheidensä palveluista Varsinais-Suomen hyvinvointialueella. Perheiden omat kokemukset, vammaisneuvoston näkemykset sekä työntekijöiden havainnot tukevat toisiaan ja osoittavat, että palvelujärjestelmässä on sekä toimivia käytäntöjä että merkittäviä kehittämistä vaativia rakenteellisia ja toiminnallisia puutteita.

Nykytilassa tunnistettuja haasteita oli paljon. Osa haasteista liittyi yleisesti yhteiskunnan ja lainsäädännön tuomiin muutoksiin sekä organisaation nuoruuteen ja keskeneräisyyteen, kun taas osa haasteista liittyi palveluprosessiin ja palvelujen järjestämiseen sekä koko perheen kokonaisuuden puutteelliseen huomiointiin. Seuraavissa alaluvuissa on koottu hankkeen kehittämistyön kannalta oleellisia haasteita ja kehittämiskohteita.

10.2.1. Palvelupolkujen ja palveluprosessien haasteet

Palvelujärjestelmä näyttäytyy perheille usein pirstaleisena, vaikeasti hahmotettavana ja kuormittavana. Palvelupolut eivät ole selkeitä, ja perheiden vastuulle jää usein tiedon etsiminen, hakemusten tekeminen, eri toimijoiden yhteensovittaminen sekä määräaikaisten seuraaminen. Tämä vastuu korostuu erityisesti tilanteissa, joissa lapsella on laaja-alaisia ja vaativia tuen tarpeita ja perhe on samaan aikaan useiden eri palvelujen piirissä. Avun saaminen voi näyttäytyä perheistä riippuvaisena omasta aktiivisuudesta ja kyvystä toimia järjestelmässä, mikä lisää eriarvoisuutta ja kuormitusta.

Työntekijöiden kuvaamat palveluiden järjestämisen haasteet voivat johtaa tilanteisiin, jossa vanhemmat kokevat joutuvansa taistelemaan vammaisen lapsensa ja perheensä oikeuksien puolesta. Tämä pahentaa perheen kokemaa kuormitusta ja voi lisätä tuen tarvetta koko perheessä. Kuormituksen kerrannaisvaikutukset voivat näin muodostua huomattaviksi ja näkyä myös palvelujärjestelmälle kasvavina kustannuksina.

Palvelutarpeen arviota haastaa nykytilanteessa kokonaisvaltaisen tiedon puute asiakkaasta eikä vammaisen lapsen palveluiden järjestämisen kannalta oleellisia verkostoja aina tunnisteta riittävästi. Palveluprosessissa tunnistetaan myös päällekkäistä ja osin turhaa työtä ja epäselviä vastuita siitä huolimatta, että työnjako-ohjeistuksia on laadittu eri palvelualueiden välisestä yhteistyöstä. Sekä perheet että työntekijät kuvaavat tilanteita, joissa palvelupolun ja vastuiden epäselvyys johtaa palvelujen viivästymiseen tai jopa väliinputoamiseen.

Ammattilaiset tunnistavat perheiden kuormituksen ja palvelujärjestelmän pirstaleisuuden, mutta kokevat, että heillä ei ole riittäviä rakenteita, aikaa tai resursseja toimia koordinoivassa roolissa. Palveluprosessia ei aina ehditä tekemään lakisääteisessä ajassa ja verkostotyöskentelyn aikatauluttaminen tunnistetaan haastavaksi. Työntekijät eivät tunne riittävästi muiden palvelualueiden palveluita eivätkä tiedä kehen olla yhteydessä. Monialainen yhteistyö nähdään tärkeänä, mutta sen toteutuminen on pitkälti yksittäisten työntekijöiden varassa. Lisäksi uusi vammaispalvelulainsäädäntö ja hyvinvointialueen rakenteiden keskeneräisyys lisäävät epävarmuutta ja tulkinnanvaraa arjen työssä.

Palvelujen saatavuudessa ja toteutuksessa esiintyy vaihtelua. Erityisesti kotiin vietävien palvelujen, tilapäishoidon ja lyhytaikaisen huolenpidon riittämättömyys nousee esiin useissa aineistoissa. Myönnetyt palvelut eivät aina ole perheiden arkeen sovitettavissa, jos niiden aikataulut tai toteutustavat ovat liian rajoittavia. Palveluiden painopisteen tulisi olla joustavissa, yksilöllisissä ja oikea-aikaisissa ratkaisuissa, jotka tukevat perheiden voimavaroja ennen kuin kuormitus kasautuu liialliseksi.

Palvelujen vaikuttavuus ei synny vain siitä, että palvelu on myönnetty, vaan siitä, että se on perheen arjessa aidosti käytettävissä. Nykytilannetta haastaa se, ettei systemaattista seurantaa ehditä tehdä riittävästi, mikä heikentää palvelujen vaikuttavuuden arviointia.

10.2.2. Tiedonsaantiin, tiedonkulkuun ja tiedon ymmärrettävyyteen liittyvät haasteet

Aineistoissa nousi esiin myös tiedonsaantiin, tiedonkulkuun ja tiedon ymmärrettävyyteen liittyvät haasteet. Palvelujen käyttäjien näkökulmasta tietoa palveluista ja linjauksista ei saa ja kaikenlaisista muutoksista toivotaan informaatiota. Perheillä ei aina ole tietoa vammaisen lapsen työntekijästä, eivätkä he tiedä kehen olla yhteydessä.

Työntekijöiden näkökulmasta organisaation keskeneräisyys ja nuoruus on tuonut haasteita. Prosessit ja rakenteet koetaan osin keskeneräiseksi ja eivätkä kaikki sisäiset ohjeistukset ole vakiintuneet käyttöön. Informaatiota on paljon ja oikean tiedon löytäminen on vaikeaa, kun tieto on sirpaleisesti eri dokumenteissa. Haasteita on myös ammattilaisten osaamisen ja tulkintakäytäntöjen yhtenäisyydessä, varsinkin lainsäädännön soveltamisessa koetaan olevan vaihtelua, mikä heikentää palvelujen ennakoitavuutta ja yhdenvertaisuutta. Tämä tuo myös perheille kokemuksen siitä, että tiedonsaanti on sattumanvaraista riippuen työntekijästä.

10.2.3. Varhaisen ja kokonaisvaltaisen tuen riittämätön toteutuminen

Vanhempien ja koko perheen huomiointi ja jaksamisen tukeminen on usein puutteellista. Palvelut kohdistuvat pääosin yksittäiseen lapseen, vaikka lapsen hyvinvointi on kiinteästi sidoksissa perheen kokonaisvaltaiseen tilanteeseen. Lapsen tuen tarpeita ei voida tarkastella irrallaan perheen tilanteesta. Vanhempien jaksaminen, sisarusten asema ja perheen arjen kokonaiskuormitus ovat keskeisiä tekijöitä lapsen hyvinvoinnin ja kotona asumisen mahdollistamisessa.

Perheet kokevat erityisesti konkreettisesti kotiin annettavat lapsen hoitoa, arkea, koulunkäyntiä sekä perheen ja sisarusten jaksamista tukevat palvelut merkityksellisinä koko perheen hyvinvointia ja jaksamista tukevinä palveluina. Nykytilanteessa vanhemman jaksamisesta ei järjestelmällisesti kysytä, eikä perheen kuormitukseen aina vastata konkreettisilla tukitoimilla. Tuki jaksamiseen tulee usein myöhään tai vasta kriisitilanteissa. Sisarusten, omaishoitajien ja koko perheen tilanne jää usein huomioimatta riittävästi eikä perheen muiden jäsenten tilanteisiin anneta systemaattisesti palveluohjausta.

Ennen hyvinvointialueiden rakentumista ja vanhan vammaispalvelulain aikaan monille alueille oli vakiintunut toimintakäytännöksi, että vammaisten lasten palvelut hoidettiin kokonaisuudessaan vammaispalveluista eikä ensisijaisten lainsäädännön mukaisia palveluita ollut aina tarjolla vammaisten lasten perheille. Uusi vammaispalvelulaki korostaa ensisijaisten palveluiden järjestämistä myös vammaisille lapsille ja heidän perheilleen. Muutos on tuonut painetta mm. lapsiperhepalveluissa sekä ajattelutapoihin ja toimintakulttuuriin että koulutustarpeisiin. Haasteina tunnistettiin, ettei palveluntuottajilla ole aina riittävä osaamista toimia vammaisen lapsen kanssa, jolloin sinänsä oikea palvelu ei kuitenkaan käytännössä ole vastannut perheen tarpeeseen.

10.3. Kehittämisehdotukset

Nykytilan selvityksen perusteella tunnistettiin useita keskeisiä kehittämistarpeita. Eri vastaajaryhmien – perheiden, työntekijöiden ja vammaisneuvoston – näkemykset ovat keskenään

hyvin yhteneviä ja muodostavat vahvan ja yhteisen perustan jatkokehittämiselle. Seuraavat kohdat kokoavat aineistosta nousseet kehittämissuhteet:

1. Prosessit ja työohjeet

- Selkeytetään palveluprosesseja ja vastuun jakoa
- Monialaisen yhteistyön käytännöistä sopiminen

2. Palvelujen saatavuus ja oikea-aikaisuus

- Vahvistetaan kotiin vietäviä palveluja, tilapäishoitoa ja varhaisen tuen palveluita
- Lyhennetään palveluprosessien viiveitä ja varmistetaan tuen oikea-aikainen käynnistyminen
- Parannetaan palvelujen alueellista yhdenvertaisuutta ja saavutettavuutta

3. Sosiaalityö ja päätöksenteko

- Sujuvoitetaan päätöksentekoa ja vähennetään päällekkäistä työtä
- Vahvistetaan sosiaalityöntekijöiden mahdollisuuksia yksilölliseen harkintaan
- Nimetään perheelle yksi vastuuhenkilö tai koordinoiva taho tukemaan kokonaisuuden hallintaa
- Lisätään sosiaaliohjausta ja konkreettista palveluohjausta sekä palvelujen joustavuutta perheiden yksilöllisiin tilanteisiin

4. Yhteensovittaminen ja monialainen yhteistyö

- Kehitetään monialaista yhteistyötä ja tiedonkulkua eri toimijoiden välillä
- Vakiinnutetaan yhteistyötä tukevia rakenteita, kuten työparityöskentelyä ja konsultaatiokäytäntöjä
- Huolehditaan siitä, että perheen tilannetta tarkastellaan kokonaisuutena yli organisaatiorajojen
- Yhteisövaikuttavuuden ja systemisen työotteen vahvistaminen vammaispalveluissa

5. Perhekeskeisyys ja osallisuus

- Vahvistetaan perheiden osallisuutta palvelujen suunnittelussa ja päätöksenteossa
- Huomioidaan systemaattisesti koko perheen tilanne, mukaan lukien sisarukset, perheen verkostot ja vanhempien jaksaminen
- Panostetaan kohtaamisen laatuun, jatkuvuuteen ja luottamuksen rakentamiseen

6. Seuranta ja vaikuttavuus

- Tehostetaan systemaattista asiakkaalle myönnettyjen palvelujen seuranta ja vaikuttavuutta, niin että palvelut vastaavat paremmin perheiden todellisiin tarpeisiin
- Parannetaan vaikuttavuuden arviointia ja tiedolla johtamista
- Hyödynnetään asiakas- ja kokemustietoa palvelujen kehittämisessä

7. Henkilöstöresurssit ja osaaminen

- Tarkennetaan resurssien kohdentamista ja käyttöä
- Tehostetaan olemassa olevan tiedon ja työntekijöiden osaamisen hyödyntämistä
- Vammaispalveluosaamisen vahvistaminen peruspalveluihin
- Koulutus ja tiedon lisääminen toisten palvelualueiden palveluista

8. Tiedon löydettävyys ja tiedon kulku

- Tietojärjestelmänäkyvyydet, So-Te tiedonkulku
- Omatyöntekijöiden ja vastaavan työntekijän nimeäminen (LC)
- Tiedonkulku organisaation sisällä

- Palvelukartta työntekijöille
- Varhan nettisivujen kehittäminen selkeämmiksi
- Asiakkaiden informoinnin parantaminen ja läpinäkyvyys

10.4. Jatkokehittäminen

Kehittämisehdotuksia tuli paljon ja ne ovat karkeasti jaettavissa kahteen kategoriaan: Hankkeen perhekeskeisen toimintamallin kehittämiseen liittyvät kehittämistarpeet sekä organisaation muun toiminnan kehittämiseen liittyvät kehittämistarpeet.

Osa esiin nostetuista organisaatioon liittyvistä kehittämiskohteista oli nykytilan selvityksen aikaan jo valmisteilla tai käynnistynyt, kuten vammaispalvelujen keskitetty palveluohjaus, vammaispalvelujen tilapäishoitoyksiköiden lisääminen sekä eri palvelujen yhteinen työnjako-ohjeistus palvelujen järjestämiseen. Osaan kehittämiskohteista hankkeen toimenpitein voidaan vaikuttaa, kun taas osaan hanke ei voi vaikuttaa, mutta voi viedä asiaa eteenpäin tiedoksi organisaation muuta kehittämistä varten. Joiltain osin kehittämiskohteisiin voidaan vastata myös työntekijöiden omalla aktiivisella työskentelyllä.

Seuraavaan taulukkoon jaoteltu hankkeen keskeiset kehittämiskohteet sekä ne kehittämiskohteet, joita voidaan edistää niin organisaatio- kuin työntekijätasolla hankkeesta riippumatta.

Hanke voi vaikuttaa ja edistää	Hanke ei voi vaikuttaa, mutta vie tiedoksi	Työntekijät voivat itse edistää
<ul style="list-style-type: none"> • Perhekeskeisen toimintamallin kehittäminen: <ul style="list-style-type: none"> ○ Sovittu toimintatapa ja prosessi kohderyhmän palvelujen järjestämiseen ○ Tehostettu sosiaaliohjaus, konkreettinen tuki perheelle palveluprosessissa ○ Systemisen sosiaalityön työotteen edistäminen vammaispalveluissa ○ Koko perheen huomioiva työskentelyote ○ Monialaisen yhteistyön vahvistaminen ja sen koordinointi ○ Seurannan ja vaikuttavuuden arvioinnin vahvistaminen • Koulutustarpeisiin reagoiminen • Palvelukartan kuvaaminen • Alueellisen yhteistyön vahvistaminen • Menetelmäosaamisen vahvistaminen 	<ul style="list-style-type: none"> • Nykytilan selvityksessä esiin nousseet haasteet ja kehittämistarpeet • Esiin tulleita muutostarpeita organisaatiossa sovittuihin reunaehtoihin (kriteerit, palveluvalikoima, asiakasmaksut, resurssit) 	<ul style="list-style-type: none"> • Asiakaslähtöinen työskentelytapa ja prosessin selventäminen asiakkaalle • Dialoginen työote ja hyvä kohtaaminen niin asiakkaiden kuin kollegoiden kanssa • Oman työn kalenterointi niin, että jätetään varaus akuuteille asiakasasioille ja verkostoyhteistyölle • Nettisivuihin liittyvien kehittämisehdotusten ja palvelukuvauksiin ja yhteystietoihin liittyvien muutostarpeiden eteenpäinvieminen oman esihenkilön kautta.